

Kulturně **společenský časopis**
2001 • 10 na internetu

DOBŘÁ ADRESA

ESTÁRNOUCÍ
TAJNÝ
AGENT

VIKI
SHOCK

Z obsahu

Reportáž

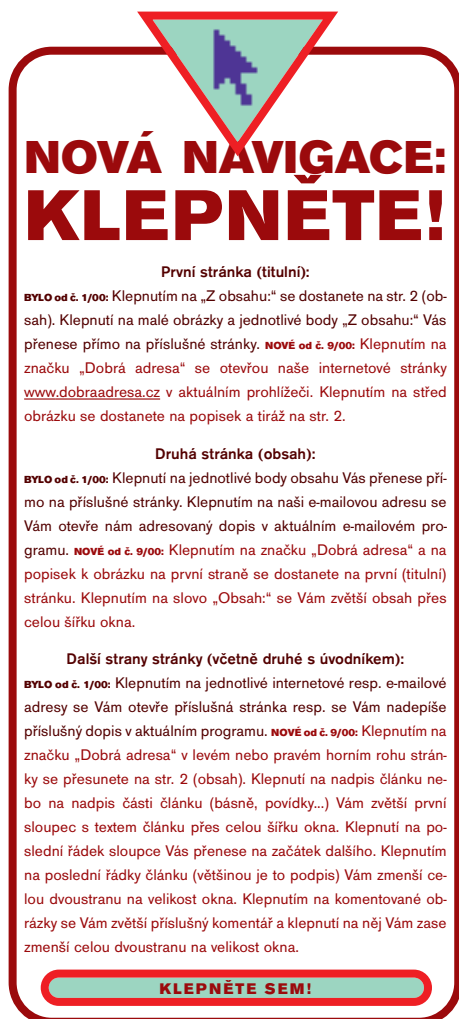
ze Chcete být milionářem

Vladimír Novotný o českých
novinách v německých rukou

Rozhovor s Nikolajem Savickým

Koláže Vikiho Shocka

Obsah:

**NOVÁ NAVIGACE:
KLEPNĚTE!**

První stránka (titulní):
BYLO od č. 1/00: Klepnutím na „Z obsahu:“ se dostanete na str. 2 (obsah). Klepnutí na malé obrázky a jednotlivé body „Z obsahu:“ Vás přenesou přímo na příslušné stránky. **NOVÉ od č. 9/00:** Klepnutím na značku „Dobrá adresa“ se otevřou naše internetové stránky www.dobraadresa.cz v aktuálním prohlížeči. Klepnutím na střed obrázku se dostanete na popisek a tiráž na str. 2.

Druhá stránka (obsah):
BYLO od č. 1/00: Klepnutí na jednotlivé body obsahu Vás přenesou přímo na příslušné stránky. Klepnutím na naši e-mailovou adresu se Vám otevře nám adresovaný dopis v aktuálním e-mailovém programu. **NOVÉ od č. 9/00:** Klepnutím na značku „Dobrá adresa“ a na popisek k obrázku na první straně se dostanete na první (titulní) stránku. Klepnutím na slovo „Obsah:“ se Vám zvětší obsah přes celou šířku okna.

Další strany stránky (včetně druhé s úvodníkem):
BYLO od č. 1/00: Klepnutím na jednotlivé internetové resp. e-mailové adresy se Vám otevře příslušná stránka resp. se Vám nadepíše příslušný dopis v aktuálním programu. **NOVÉ od č. 9/00:** Klepnutím na značku „Dobrá adresa“ v levém nebo pravém horním rohu stránky se přesunete na str. 2 (obsah). Klepnutí na nadpis článku nebo na nadpis části článku (básně, povídky...) Vám zvětší první sloupec s textem článku přes celou šířku okna. Klepnutí na poslední řádek sloupce Vás přenesou na začátek dalšího. Klepnutím na poslední řádky článku (většinou je to podpis) Vám zmenší celou dvoustranu na velikost okna. Klepnutím na komentované obrázky se Vám zvětší příslušný komentář a klepnutí na něj Vám zase zmenší celou dvoustranu na velikost okna.

KLEPNĚTE SEM!

O čem se (ne)mluví

Tomáš Koloc: **Chtěli jsme být milionáři** (4)

Honza Petružela: **Čekání na Ortena** (8)

Jakub Šofar: **Tajný seznam VII.** (10)

Média

Vladimír Novotný: **Tschechische Noviny** (12)

Rozhovor

Kůň běží podobně nepohledně jako upalující králík,
rozhovor s Nikolajem Savickým (16)

Hudba

Petr Novotný: **Positivní vibrace**
Blanky Šrůmové (26)

Jakub Šofar: **Cestou dál...** (28)

Literatura a historie

Štefan Švec: **Fuj!** (30)

Viki Shock (Karel Bodlák): **Klub pederastů** (31)

Martin Groman: **Příběh o Viktoru Dykovi** (32)

Podobrazník

Honza Hanzl: **Dostihy a přísloví** (36)

Na titulní stránce: koláž z koláže Vikiho Shocka, „Nestárnoucí tajný agent“ ze str. 27
– viz také stránky www.czecharts.com/gallery/cz/009/gallery.htm

Dobrá adresa, kulturně-společenský časopis na internetu, číslo 10, ročník 2. E-mail: dobraadresa@first-net.cz. Vydávají Přátelé Dobré adresy. Šéfredaktor: Štefan Švec. Redakce: Miroslav Cingl, Martin Groman, Jan Los, Vladimír Novotný, Jan Petružela, Kateřina Rudčenková, Viki Shock, Jakub Šofar. Grafická úprava a výtvarná redakce: Jakub Tayari. Vystavba internetových stránek: Libor Koudela. Neoznačené fotografie archiv redakce, kresby Corel Corporation. Časopis vychází s laskavou podporou MK ČR. Redakci nevyžádané rukopisy, kresby a fotografie se nevracejí. Technická podpora studio Grafin a FirstNet a. s.

Milí čtenáři,

tentokrát se Dobrá adresa věnuje aktuální společenské problematice. Jelikož nejdůležitější jsou peníze, začínáme reportáží ze soutěže Chcete být milionářem. Za ní následuje Honza Petružela se soutěží literární a Jakub Šofar se soutěží o nejlepší anotaci. Vladimír Novotný potom v rubrice Média pokračuje ve společenské kritice sepsutím českých novin za jejich zaprodanost německým vlastníkům.

Nadčasovou část Dobré adresy zajišťuje tradičně spolehlivá rubrika Hudba a spojená rubrika Literatura a historie (to protože jsme nevěděli, kam zařadit životopis Viktora Dyka). Hlavní literární i výtvarnou hvězdou čísla je Viki Shock, jehož koláže najdete skoro všude, kam se v čísle podíváte. Rád bych vás upozornil ještě na (pravda, náročný) rozhovor s Nikolajem Savickým, mužem to věru pozornosti hodným.

Na shledanou za měsíc se těší

Štefan Švec

Chtěli jsme

Jsme klasická česká rodina písmáků. Pradědeček byl ještě opilec a cestář ze Sudet, ale proti své ženě, která neuměla číst a psát, byl vzdělavcem. Dědečka našťastí vychovala německá teta, goethovka a schillerovka, a už během jeho výchovy se projevilo, že jeví známky geniality. Ač se zároveň staral o šest mladších sourozenců, dokončil klasické gymnázium. Můj tatínek pak vystudoval všeobecné lékařství, a protože k jeho zálibám patří ještě historie, film, literatura, zeměpis a sport, stal se gamblerem. Gamblerem televizních soutěží. Zúčastnil se „Buď anebo“ (1983), „Konkurzu“ (1985), a „Stupňů vítězů“

(1990) – to už jsem se v televizi objevoval spolu s ním, pravda, zatím jen jako křoví. V soutěži o poklad Anežky České (1994) jsem díky nápadu Aleše Ulma v bratrovražedném boji soutěžil PROTI otci, ovšem v „Risku“ (1996) už mě to přestalo bavit a mým posledním televizním záškubem bylo „Rande“ (1997 – bez otce). Na rozdíl ode mne otec vždycky vyhrál, a nezřídka donesl domů i hodnotnou cenu, která vylepšila ekonomický stav rodiny, nezaměstnané, jelikož plně vyčížené televizními soutěžemi. Chápejte tedy, že když se v televizi začaly objevovat první upoutávky s Vladimírem Čechem, oba jsme právem zavětřili. Můj otec víc, protože má k dispozici telefon a zpravidla vyhrává. Do měsíce (když jsem byl ve Švýcarsku a v obecnstvu seděla tetička se sestřenicí) vypadl v rozstřelu poprvé a za dva měsíce už byl v barrandovském studiu podruhé a já s ním. Táži se: kdo jiný by mohl popsat všední den televizního gamblera líp?!

být milionáři

(reportáž z televizní soutěže)

Všední den televizního gamblera

Ouvertura

5.30

Vstáváme v babiččině pražském bytě a vaříme si kávu. Jako vždy se jí dávíme a oba kašlem. Zapínám rádio. Co pět minut v něm jde reklama na soutěž „Chcete být milionářem?“

6.30

Vycházíme z domu. Zastavuji se před stánkem PNS. Polovina z vystavených časopisů nabízí a) otázky ze soutěže „Chcete být mi-

lionářem?“, b) rozhovor s Vladimírem Čechem, c) rozhovor s posledním vítězem soutěže „Chcete být milionářem?“

7.00

Na smíchovském nádraží střetáváme starou tetu a prsatou sestřenicí (její vnučku). My tři budeme soutěžícímu otci dělat v televizi suitu. Zatímco otec probírá s tetičkou potenciální zrádné otázky, já během pozorování sestřenky probírám všechny odborné publikace o plastické chirurgii, které jsem četl během svého úvazku v Národní lékařské knihovně. Když sestřenka promluví, probírám také spisy o psychiatrii (viz prof. MUDr. F. Koukolík: „Ženský mozek je jiný a daleko méně prozkoumaný“).

Allegro

7.30

Jsmo na Barrandově! Protože jsem ve Švýcarsku nenašel brigádu a otec ještě nic nevyhrál, vypůjčujeme si od tetičky 100 Kč a vydáváme se do bufetu. (Napadne mě prošáchnout také sestřenici, ale nápad ihned zavrhnou). V bufetu, jehož zdi pokrývají fotografie řady známých osobností (Rosáka, Jílkové, Suchánka, Genzera, Polónyové, Bobošíkové atd.) potkáváme řadu známých osobností: zejména režiséra Vobrátilka a jednu paní, kterou sice neznám, ale která dělá ze svého muže blbce tak brutálně, že si ji zapamatuji.

8.00

Asistentky produkce si zvou soutěžící do malého pokojíku (!) a tam z nich tahají nacionálně jejich samých a jejich přátel na telefonu (viz letišťě v Ruzyni). Pokojík se mi líbí a proto si do něj uschovávám baťoh.

9.00

Už jsme ve studiu. Je nás kromě deseti soutěžících a sta placených tleskačů asi padesát neplacených příbuzných. Kompars stojí venku, pokuřuje a znuďně tráví odpočinek podle zákoníku práce. Po dlouhé době čekání přichází produkční, vystrojená jako z Perlovky a Kotců zároveň, a s hranou žoviálností (jsme už její nejmíň stá parta) nám a soutěžícím vysvětluje, co máme dělat. Pak přichází režisér Vobrátilěk a s hranou žoviálností nám a soutěžícím vysvětluje, co máme dělat. Oba nám pak s hranou žoviálností vysvětlují, co máme dělat. Sedíme.

9.30

V tu dobu z jejich stínu vystoupí roztleskávač Milda, uomo maiestoso.

Roztleskávač Milda je „asistent režie pro zábavu publika“. Má žluté tričko s emblémem Novy, legrační obličej a v podpaždí americké trhací desky, k prasknutí napěchované vtipnými vtipy a zábavnými zábavami, sloužícími pro publikum, kdyby se snad při soutěži nudilo. Když mu obě anekdoty dojdou, sáhne si do desek pro zábavnou zábavu. Ta spočívá v tom, že se do publika pošle mikrofon, a kdo ho první uchopí, má právo říci jednu anekdotickou anekdotu (za to dostane od Mildy propisku s emblémem Novy). Vše končí, když Milda pochopí, že zábava není kvalitní, mávne rukou a z reproduktorů se ozve píseň v podání skupiny „Děda Mládek Illegal Band“. Sedíme.

10.00

Přichází moderátor Vladimír Čech a začíná se hrát. V rozstřelu vyhrává jakýsi Port. V životě jsem viděl jen málo méně sympatických lidí.

10.30

Zatímco se Port radí se svojí manželkou o tom, jakou zvolit strategii, a asistentka režie přesazuje manželku na dobře viditelné místo, stavěči přišroubovávají sedačky a pultík pro Porta a Čecha. Jeden ze stavěčů zapomene pod průhlednou podlahou šroubovák, ale v záběru to asi nebude vidět. Sedíme.

10.40

Čech spěchá, hned v první větě se přebreptne a celá scéna se musí točit znovu. Čech nám vysvětluje, že spěchá, protože ráno brzo vstával, nesnídal, má hlad a těší se na oběd. Vůbec ho nelituju, protože pokud otec nevyhraje, já nebudu mít ani večeri.

10.50

Čech jde na oběd. Milda se nejdřív snaží rozpoutat zábavnou zábavu, ale pak pouští píseň od „Děda Mládek Illegal Band“. Sedíme.

11.00

Port nás žádá o nápovědu. Napovídám schválně špatně, aby přišla řada také na otce. Radím totéž i setřenici, ale ta slepice hlasuje správně. Příště jí neřeknu správnou odpověď. Teta nehlasuje, protože spí.

11.10

Port vypadává.

11.40

Stavěči odšroubovávají sedačky a pultík pro Porta (a Čecha). Zní „Děda Mládek Illegal Band“. Sedíme.

12.00

V rozstřelu vítězí jakýsi frajer z Pardubic. Je ještě mnohem nesympatičtější než Port.

12.30

Stavěči přišroubovávají sedačky a pultík pro Čecha a frajera z Pardubic. Sedíme.

12.40

Doufám, že nás frajer z Pardubic opět požádá o nápovědu. Chci se jít vyčůrat, ale sestřenka mě nabádá, ať nechodím, že se už brzo bude opět natáčet a chyběl bych v publiku. Pohled na ni ve mně probouzí sadistické představy.

Finito

13.00

Čech se snaží dovolat matce frajera z Pardubic. Deset minut se celým sálem rozléhé vyzváněcí tón, a když to matka konečně zvedne, zazní gong konce dopolední natáčecí frekvence. Kompars si jde zakouřit podle zákoníku práce, zatímco asistenti režie nahánějí do místnosti odpolední soutěžící s jejich neplacenými příbuznými. Přichází režisér Vobrátlík s asistentkou a s hranou žoviálností jim vysvětlují, co mají dělat. Než to dořeknou, pustí do nich Milda píseň od skupiny „Děda Mládek Illegal Band“. Táta ač nevyhrál, je s atmosférou očividně spokojený a vyjadřuje se, že příště by chtěl jít do „Carusošou“.

Tomáš Koloc

O čem se (ne) mluví

Jsem lehce v rozpacích, zda psát o letošním „setkání“ autorů na literární soutěži festivalu Ortenova Kutná Hora. To proto, že jsem členem poroty této soutěže, a proto, že nevím, jestli to vůbec setkání bylo. „Čekání na Ortena“ to bylo hned z několika příčin. Ve statutu básnické soutěže je uvedeno, že se jí mohou zúčastnit autoři do 22 let, tj. věku, ve kterém Jiří Orten zemřel. Taky je tam napsáno, že vítězi bude vydána sbírka. Za osm let existence soutěže však nebyla první cena udělena, ani letos ne. Předseda poroty Ota Ornest zahájil setkání porotců slovy: „Tak letos zase nic“. A ono opravdu nic, žádný z autorů „soutěžních“ veršů, a bylo jich letos podstatně méně než předchozí ročníky, nebyl tím pomyslným kolegou Ortenových kvalit. Verše, které stálo za

to ocenit, podle mého názoru, který ovšem nesdílí celá porota (a to je dobře), úrovní výrazně vystupovaly nad ty ostatní. Mezi oceněnými se objevila jak jména známá z minulých ročníků (Marie Šťastná, Ondřej Sýkora), tak i jména z tradičně se účastnících studentů z pražského JABOKu a zejména autorů okolo plzeňského ASONu (Milena Pisáčková, Tereza Jandová, Petr Klíma). Porota, nemohouc se shodnout na pořadí, se nakonec rozhodla udělit „hromadnou“ 2.-3. cenu čtyřem autorům, a to Marii Šťastné, Tereze Jandové, Ivaně Svobodové a Petru Klímovi; dalších sedm autorů dostalo čestné uznání. Jenom na okraj bych poznamenal, že hodnocené práce jsou anonymní a porota se jména oceněných dozví až po vyhodnocení.

To druhé „čekání na Ortena“ se odehrálo během samotného vyhlášení výsledků soutěže, kam ke škodě všech zúčastněných nepřišel žádný z oceněných, což bylo jednak dost trapné (Ota Ornest: „tak jsme to tu dělali zbytečně“) a jednak to zkomplikovalo následný rozborový seminář. Ale abych nemlžil, jedna oceněná přece jen, byť se zpožděním, dorazila. Osobně považuji takové rozborové se-

Wiki Shock, „Good old porno“, koláž

To druhé „čekání na Ortena“ se odehrálo během samotného vyhlášení výsledků soutěže, kam ke škodě všech zúčastněných nepřišel žádný z oceněných.

Čekání na Ortena

mináře za nejdůležitější část všech literárních soutěží, ale těžko něco rozebírat, když nemáte s kým. O důvodech neúčasti oceněných jaksi spekulovat nelze, ale bude asi lepší, když porota obešle oceněné dopředu. Taký musím říct, že v Hoře 2. září pršelo.

Bohužel tak nedošlo ani ke (troufám si říct už tradičnímu) srovnání dvou variant prezentace poezie, a to připraveného pásma paní režisérky Heleny Glancové, které vzniká právě z textů oceněných, a autorského přednesu samotných autorů. O to víc prostoru měli pak přítomní autoři neocenění, a četli tak tuším všichni. Aspoň něco pozitivního.

Literární soutěž Ortenovy Kutné Hory však nekončí vyhlášením výsledků a seminá-

řem. Z oceněných prací je sestavován sborník *Názvuky* (tento rok ho sestavila moje maličkost) a účastníci soutěže mají díky iniciativě pana Jaromíra Damka možnost se zúčastnit „básnické dílny laureátů OKH“. Letos přibyl ještě další progresivní počín, kdy paní Marie Rút Křížková představila první svazek *Knihovny Ortenovy Kutné Hory* (po Halasovsku nazvané *První knížky*) – sbírku laureáta OKH z roku 1998 Petra Eisnera *Jogging a skleróza*. Soutěž se tak stará o „své“ autory, ale přesto smysl literárních soutěží, jak už jsem řekl výše, spatřuji zejména v té možnosti setkávání. A když se není s kým setkat, tak se na Ortena čeká a čeká...

Literární soutěž VIII. Ortenovy Kutné Hory. 2. září 2001 Kutná Hora. Názvuky 8 - verše z autorské soutěže Ortenova Kutná Hora. Klub rodáků a přátel Kutné Hory, Kutná Hora 2001. ed. H. Petružela. Eisner, Petr: Jogging a skleróza. Klub rodáků a přátel Kutné Hory, Kutná Hora 2001. ed. M. R. Křížková.

Honza Petružela

O
čem
se
(ne)
mluví

Práci samu je nutno provádět v izolované místnosti, vybavené slovníky synonym a edičními plány jiných nakladatelů, na čestném

Tajný seznam

místě musí být předem připraven soupis všech sloves a přídavných jmen, které je možno použít, případně již vytvořené permutace a varianty.

Tak se zase přihlašuji se svými drobnostmi ze života mediálního výzkumníka-amatéra. Dal jsem si měšíc pauzu - ne proto, že bych neměl co psát, ale do hry vstoupil záporný technický element. Patřím k lidem, kteří dělají vše na poslední chvíli, protože jenom díky stresu vznikají skutečné hodnoty, tak jsem níže uvedené řádky škrábal v noci na konci srpna před odletem do Afriky... A posel, na kterého jsem navrstvil čest expedovat textovou přílohu e-mailem na adresu šéfredaktora, nejenže neexpedoval, ale taky se mi od té doby neukázal...

Každý by měl mít tajný seznam toho, co by chtěl v životě zažít, a neříkejte, že to tak není, protože pak bych musel vyrukovat s pří-

měrem od starého, dobrého Freuda o masturbaci, a neříkejte, že to neznáte...

Tenhle začátek je „fakt dobrej“, proto ho už v žádném pokračování nebudu měnit. Minule jsem „pro vás poznal“, jak funguje reklama, tak to můžu ze seznamu vyškrtnout a nahradit něčím jiným. Takže seznam teď vypadá:

- Poznat jak funguje psaní anotací
- Poznat jak funguje prezentace knihy
- Poznat jak funguje práce s talenty

V každém pracovním oboru existuje činnost či činnosti, která/é jsou oproti těm ostatním opravdovou dřinou. A platí to nejen pro takzvaná dělnická povolání. I v životě nakladatelském, v tom příjmem denodenním umanutém kypění padlých intelektuálů, je jedna práce zcela odrovnávající, svinská, je to masakr-práce. Vždy, když se překulí rok a šéfové účtují, co se povedlo vydat podle předpokladu a co se nepodařilo, začíná vznikat polotovar budoucího „edičáku“, ročního vydavatelského plánu. Z mnoha důvodů, propagační jsou sa-

V každém pracovním oboru existuje činnost či činnosti, která/é jsou oproti těm ostatním opravdovou dřinou.

možřejmě na prvním místě, je třeba vypracovat drobné „životopisy“ všech budoucích knih, krátké anotace, které několika slovy „proberou“ publikaci od obálky až po tiráž a knihkupec a posléze čtenář je lapen tou krásou, co na něj to či ono nakladatelství chystá. Sepsat deset anotací na nakladatelský mišmaš od kuchařek po červenou knihovnu není ještě tak složité, odevzdat čtyřicet anotací na věci podobné je výkon podobající se situacím, kdy hornické party překonávaly revírní rekordy. Osvícený šéfredaktor nechá psát anotace více redaktorům, z nichž jeden je potom vybrán, aby z toho všeho ušil záporní kabát. Když však šéfredaktor osvícený není nebo nemá lidi, píše anotace jeden člověk (třeba i ten šéfredaktor).

Práci samu je nutno provádět v izolované místnosti, vybavené slovníky synonym a edičními plány jiných nakladatelů, na čestném místě musí být předem připraven soupis všech sloves a přídavných jmen, která je možno použít, případně již vytvořené permutace a varianty. Celá práce se podobá magickému konání, kabalistické seanci, čarování se slovy. Neboť jen opravdoví mistři dovedou nakonec odevzdat dílo, ve kterém se nic nebude opakovat, vše bude řečeno jinak, ač je to stejné, a v každé anotaci ještě bude tu poetická drobnůstka, tu expresivní novinářské gesto, tu přesmyčka evokující něco nebo někoho... Autor této nelidské práce pak většinou po jejím ukončení není schopen rozeznávat mezi žánry a slova (i jenom

viděná) mu působí duševní trýzeň. Protože celý svět je naplněn obraty: *Knihla nás uvádí... nebo Autor nás seznamuje... nebo Dlouho očekávaný předposlední díl... nebo Čtenář přivítá... nebo Jedno z nejlepších děl světové... nebo Výtečný a plasticky ztvárněný... nebo...*

A to, přátelé Dobré adresy, si dnešní „anotátor“ nemusí dávat pozor na ideologickou čistotu své práce. Nemusí přemýšlet, jestli by to či ono nemohlo v nějakém případě vypadat, jako že to nebo ono. Před rokem 1989 se první verze plánů rodily již o dva roky dříve a byly zasílány na ÚV KSČ, na OPA (oddělení propagandy a agitace). Ale to jsou dneska vlastně už jen takové bajky.

Když já jsem byl vybrán, někdy v roce 1987, abych spáchal tento majstrštyk, holedbal jsem se jako myslivecký latinář, *chlapí, to je levá zadní a zejtra nemám co dělat*. Holedbal jsem se, holedbal. Napsal jsem první variantu, vypotil jsem ji, „vypiplil“, vyprecizoval. A pak jsem udělal školáckou chybu. Odpočinul jsem si jeden den a začal znovu číst. A protože člověk má tendenci pořád opravovat, tu a tam jsem něco změnil, vyhodil, přidal, přehodil, otočil... celou tu vyrovnanou, vybalancovanou konstrukci jsem úplně dekonstruoval. Nakonec jsem zmaten tím vším, tím vzpínajícím se textem, který ze začátku vypadá zcela neškodně, odevzdal verzi, ve které se opakovalo pět frází, stále dokola, jakoby to psal nějaký mechanický redaktor. Neuvěřitelné, nevysvětlitelné, nepochopitelné...

A tak jsem aspoň trochu pochopil, jak funguje psaní anotací.

Jakub Šofar

V září 1940 však ve svém, stejnou měrou vemlouvavém jako nesmlouvavém berlínském projevu k českým kulturním pracovníkům říšský ministr propagandy prohlásil, že česky psaný tisk by německým zájmům mohl přinést větší užitek než tisk německý, načež to zdůvodnil slovy: „Kdybychom tak činili my, český lid by nám nevěřil...“

Tschechische Noviny

Edsco svádí v našem mediálním světě k (ne)mluvení – stávky redaktorů televizního zpravodajství, divá chuť veřejnosti zasedat v radách rozhlasových a televizních (jaképak „dlouhé peníze“ a jiné prebendy spojené s členstvím ji do nich tolik vábí?), anebo naposledy třeba to (na stránkách Reflexu), jak se u nás referovalo o katastrofické katastrofě na Manhattanu, zda nekvalitně anebo ještě hůř. Takové úvahy jsou však kolikrát nepatřičné: Jiří Rulf v témže Reflexu coby básník a redaktor v jedné osobě trpce konstatuje, že hospodský lid si unisono vyžádal, aby hostinský přepnul TV program „z války na fotbal“, média nemédia, katastrofismus ne-katastrofismus.

O jiném, přímo existenciálním a zároveň existenčním momentu a mementu našich tištěných médií ovšem referuje známý ostravský publicista a autor literatury faktu Bořivoj Čelovský, jemuž nyní nakladatelství Tilia vydalo brožuru s výmluvným názvem Konec českého tisku? Tuto svou publikaci autor rozeslal nejenom zástupcům naší veřejnosti, především ale všem členům Parlamentu České republiky „v naději, že přikročí k zákonodárnému řešení této nedůstojné a nejvůš škodlivé situace“. Zároveň v přílo-

ženém dopise vyslovil naději, že i hlas příslušníků české intelektuální obce „bude slyšet tam, kde se musí najít východisko z této tragické situace, v níž se český tisk a tím i náš národ nachází“.

Oč jde? Stručně řečeno o skutečnost, že téměř veškerý český tisk (rozuměj: deníky) je řečeno postaru plně v područí německého kapitálu. A to tak silného, že Čelovský logicky předpokládá, že již vůbec nebude možné jakkoli uvažovat o „svobodě projevu a svobodě tisku“: to vše se podle jeho názoru stane rukojmím jednotlivých mediálních magnátů. Připomíná, že majetková koncentrace byla odedávna považována za hlavního nepřítele tiskové svobody, protože dochází k monopolnímu držení informací. Stejně zhoubný je podle něho i tzv. oligopol, kdy omezený počet podnikatelů kontroluje danou oblast a zabraňuje jiným firmám konkurovat. Tohle je v současné době případ právě českého tisku, zvláště regionálního: koncern Passauer Neue Presse čili tzv. Pasovští (pod různými jmény), ovládl regionální tisk nejprve v Čechách a letos v létě také na Moravě a ve Slezsku, zatímco düsseldorfský oligopol RBVG si podobné diktátorské postavení získal v českém (tedy českém, moravském a slezském) tisku celonárodním. Zároveň obě firmy nedávno uzavřely kartelovou dohodu o rozdělení svého působení v našich zemích. Právě z toho důvodu Čelovský volá na poplach a píše, že „bychom si měli vyhrnout rukávy, pokud nechceme sdílet osud Lužických Srbů. Dobrým začátkem by bylo vrátit denní český tisk do našich rukou.“

Skutečně: co se týče denního tisku, v tzv. tuzemských rukou, čili nikoli pod totální kuratelou zahraničního kapitálu jsou v nich dnes kromě ultrakomunistických či starokomunistických Haló novin a Naší pravdy pouze politický levicový deník Právo – a snad také Sport, spojený se sázkovou kanceláří Tipsport. Jinak ovšem v Čechách vskutku vzniklo nefalšované regionální impérium v pravomoci Pasovských, kteří si získali ničím nerušený (zvláště nikoli pří-

slušnými státními protimonopolizačními úřady) monopol na denní tisk v regionech České republiky. Stojí samozřejmě za zmínku, že tento tiskový koncern si předloni pořídil za směšných pár set milionů také náš jediný fotbalový velkoklub, pražskou Spartu, takže Pasovští to jsou, kdo teď prodávají Rosického do Dortmundu nebo Fukala do Hamburku. Kontrolují též čtyřicet regionálních deníků, zatímco düsseldorfská společnost RBVG kontroluje jak Mladou frontu

Tschechische Noviny

Dnes, tak Lidové noviny včetně periodik s nimi spjatých.

Exilový literát Ota Filip takový stav už v září 1999 shrnul pádným konstatováním: „Když jste (...) z chamtivosti, z hlouposti nebo krátkozrakosti prodali či zašantročili české sdělovací prostředky devizovým cizincům, tak proč teď bědujete? Však jste se prodali sami a dobrovolně.“ A dlouholetý prezident Akademie věd ČR (Čelovský nesprávně, postaru píše České akademie věd) Rudolf Zahradník v srpnu 2001 prohlašuje, že vzhledem k naprosté dominanci zahraničního kapitálu v denním tisku „v tomto směru působí Česká republika ubožejším dojmem než nejedna z málo rozvinutých zemí.“ Jistě jen shodou okolností byly tyto kritické výroky uveřejněny pouze v tisku extrémní levice, nikoli tedy v denících, jež jsou pod taktovkou německých vydavatelů.

Bořivoj Čelovský dále rekapituluje některé kotrmelce předních českých novin, z nichž Pasovským náleží kromě regionálních tiskovin také Slovo a Zemské noviny, jejichž fúze se připravuje. Podotýká, že například v lednu 1996 se spolumajitelem Lidových novin stal Springer Verlag a šéfredaktorem „odchovanec moskevské školy žurnalisumu“ Jefim Fištejn. Zde je to myšleno jako ně-

co jednoznačně negativního, ovšem mnozí naši žurnalisté by dnes nějakou moskevskou školou novinářiny projít potřebovali. K „hrám cizího tiskového magnáta“ však podle publicisty projevila česká veřejnost neuvěřitelnou netečnost, zatímco v Německu studenti pořádali v šedesátých letech, v zlatých sixties, spontánní protestní manifestace. „Lidovky“ posléze přešly do vlastnictví švýcarské společnosti Ringier (která i nadále kontroluje bulvární Blesk), načež ta je záhy prodala düsseldorfskému koncernu RBVG.

Sarkastický Čelovský, který dobře zná německé politické a kulturní dějiny (i svůj doktorát získal na univerzitě v Heidelbergu), odcitovává s velkým gustem v této souvislosti příslovečný výrok Josepha Goebbelse z prosince 1938: „Hodláme v Česku vybudovat německý tisk. To stojí hodně peněz, ale jednou to bude k velkému užítku.“ V září 1940 však ve svém, stejnou měrou vmlouvavém jako nesmlouvavém berlínském projevu k českým kulturním pracovníkům říšský ministr propagandy prohlásil, že česky psaný tisk by německým zájmům mohl přinést větší užitek než tisk německý, načež to zdůvodnil slovy: „Kdybychom tak činili my, český lid by nám nevěřil...“

Spisovatel a dlouholetý exilový publicista Karel Hvizďala, který v červnu 1992 organizoval jako šéfreportér deníku prodej Mladé fronty francouzskému tiskovému magnátu Hersantovi (díky tomu všichni zaměstnanci akcionáři šmahem obdrželi víc než milion korun tehdy ještě československých), le-

tos v Plzni prohlásil, že denní tisk České republiky je ohrožován německými regionálními vlastníky a že jedinou cestu k záchraně shledává ve velkých německých tiskových koncernech (např. Bertelsmann). Bořivoje Čelovského jeho stanovisko pohoršuje, zdá se však, že jiné řešení připadá v úvahu jen stěží. Když už jsme de facto svědky „konce českého tisku“, problém je v tom, že náš tisk byl pohlcen nikoli tiskovými koncerny vyznávajícími „euroinformace“, nýbrž koncerny druhořadé povahy, které se ani v Německu netěší nižádné vážnosti – leda nyní jako majitelé fotbalistů Sparty.

V jejich případě není ani trochu divné, proč se celkové zaměření našich periodik až na nepočtené výjimky tlačí krok po krůčku (v zájmu zvýšení zisku) zčásti k bulváru, zpravidla k formě jakési „seriozní bulvarizace“, zčásti k obecně pojaté provinčnosti. Tato provinčnost není dána zaměřením na konkrétní region, nýbrž na krátkozrakost duchovní a duševní jako na základní filosofii života a novin zvlášť. Stačí si připomenout, z kolika novin již nenávratně vymizely kulturní rubriky nebo se proměnily v kulturní mozaiku, v nichž marně hledáme sebemenší reflexi regionální kulturní problematiky. Jestliže svého času se o významné české literární novince psalo kupříkladu v dvaceti nebo třiceti denících (tedy včetně mnoha regionálních tiskovin), dnes podobná představa vyznívá jako idylická science fiction z literárních luhů.

Na druhé straně se však v českých zemích utěšeně rozrůstá sféra, která alespoň

v jisté míře může čelit postupující nikoli globalizaci, nýbrž myšlenkovému zprovinčnění atmosféry v našich médiích: internetové „tiskoviny“. Stejně jako žádný tiskový magnát nemohl Čelovskému zabránit ve vydání jeho žalující brožury, diktát komerce a korupce naráží na vrozený demokraticismus internetového zpravodajství či analytické publicistiky. Anebo je to další iluze a konec českého tisku strhne pod hladinu i vůli k neprovinčním postojům a náhledům? Přinejmenším si mohu argumentačně posloužit malou reminiscencí: dávno, dávno již tomu, kdy jsem v Rakousku užasle hleděl na širokou škálu barvitě barevných bulvárních tiskovin, které člověka až zaplavovaly svou pestrostí a líbivostí. Vzápětí jsem si však uvědomil, že jsou vlastně všechny navlas stejné a že je vůbec nikdo nekupuje: obyvatelstvo bylo jejich přičiněním již do té míry otupeno a ohlupeno, že pozbývalo chuti si je prohlížet a už dávno nemělo zájem si v nich číst. Leda reklamy a obrázky plné masa.

Tento rozpínavý idiotismus ovšem proti své vůli zformovává myšlení odlišné, projevuující se ponejvíce spíše postupně, kupříkladu v podobě paralelních nebo alternativních médií, a zcela záměrně se snažící být v prvé řadě jiné, neidiotizující. Platí totiž, že obraz světa produkovaný médií s provinční, zápečnickou filosofií je nejenom plochý či placatý, ale již ve svém zárodku také „stagnující a ne-reálný“, jak se píše v knížce Bořivoje Čelovského. Snad je to poněkud idealistické východisko, ale v politicky se úspěšně balkanizujícím regionu s názorově vytunelovanými tištěnými médii docela realistické...

Vladimír Novotný

Kůň běží podobně nepohledně jako upalující králík

To takhle přijdete na Kavčí hory (kde jste byli naposled v dětství na Dni otevřených dveří) a necháte se od vrátnice ohlásit. >

Rozhovor s historikem Nikolajem Savickým

Proč jste si jako hlavní obor svého zájmu vybral výtvarné umění? Co k němu člověka přivede a co je na něm tak fascinující?

Problém je v tom, že výtvarné umění nikdy nebylo, není a zřejmě ani nebude hlavním oborem mého zájmu. Mě vždycky zajímali lidé a výtvarné umění nebo výtvarná díla mě fascinovala a fascinují jako určité sdělení, jako poselství, jako součást komunikace, artefakt, který je i předmětem obcho-

du, který dokonce dosahuje naprosto nesignifických cen a může se stát i bankovní jistinou, což je jeden z nejneuvěřitelnějších aspektů toho, co výtvarným uměním nazýváme. Například v renesanci by bylo něco takového nepředstavitelné. Ale ještě jednou, zajímá mě spíš role uměleckého díla v životě lidí a v jejich vzájemné komunikaci.

Má výtvarné umění nějakou zvláštní schopnost říci něco, co ostatní umění

nebo způsoby komunikace nemůžou?

Samozřejmě, tedy mělo ji asi do přelomu osmdesátých a devadesátých let devatenáctého století. Právě v té době byla „vysoká“ sféra výtvarného umění ve své komunikační roli nahrazena do velké míry prostředky jinými – plakátem, fotografií, reprodukcí... Zajímá mě právě epocha, kdy ke ztrátě té komunikační role dochází.

> Za chvíli pro vás přijede jeden ze zřejmě nejdůležitějších lidí v České televizi (s funkcí analytika strategického rozvoje, což chápu nějak jako synonymum zaklínače), který je ještě navíc historikem a proto s ním jdete dělat rozhovor. Vyšetří si na vás skoro dvě hodiny času, během té doby odpoví na pár naléhavých telefonických dotazů generálního ředitele, a po celý čas je na vás vlídný, ačkoliv koktáte, zdržujete ho a kladete mu nejpne otázky typu „A kreslili kubisté i kolečka?“. >

Jde o přelom, který začali řekněme romantici, pokračovali v něm impresionisté a...

Ne. Jde o záležitost trochu jiného řádu. V době masového uplatnění fotografie a její mechanické reprodukovatelnosti – jde skutečně o masové využití, nikoliv o vynález sám – tedy tehdy, hluboko v devatenáctém století, ztrácí realistické malířství do velké míry důvod své existence – napodobovací, mimetickou funkci. Je přinuceno hledat. Dochází tu k zajímavé věci: My dnes vnímáme fázovou fotografii Eadwearda Muybridge a E. J. Mareye především jako předobraz filmu. Když se ponoříte do příruček, dozvíte se, že vlastně šlo o otevření cesty kinematografii. Není to tak docela pravda. Mno-

hem podstatnější bylo, že závěrka fotoaparátu, která překonala fyziologickou hranici lidského oka, řádově desetinu vteřiny, a dostala se do časového intervalu setin, najednou ukázala celý svět konvenční malby jako jednu obrovskou fikci. Žádný kůň neskáče tak, jak ho na dostizích maloval Théodore Géricault. To dnes víme proto, že Muybridge nafotografoval běžícího koně v sekvencích skutečně po setinách vteřiny a ukázal, že kůň běží podobně nepohledně jako upalující králík. Mezi konvencí a nově zjištěnými fakty se najednou ukázal být podstatný rozpor.

Tato krize, která zbavila výtvarné umění (i když zde je lépe říci zobrazovací umění) základního důvodu jeho existence, se projevila velice rychle. Najednou začali

Viki Shock, „Good old porno II“, koláž

všichni klást obrovský důraz na vzájemnou odlišnost. Distinkce mezi jednotlivými malířskými projevy jsou vlastně prvoplánově zřetelné až od té doby.

Představte si, že by si někdo postavil vedle sebe v galerii ke zdi to, co malovali impresionisté v roce 1874, když si udělali v létě výlet do Argenteuil u Paříže. Byli by tu Claude Monet, Edouard Manet, Renoir, Sisley a další. Pokud skutečně půjde o obrazy z letních měsíců roku 1874, my odstraníme dva nejtypičtější, které jsou chronicky známé, a samozřejmě zakryjeme signatury, tak pro velmi mnoho lidí, a to i velmi poučených laiků (a možná i pro některé historiky umění: -) bude velmi obtížné rozeznat autority jednotlivých děl. Všichni malovali podobně a sledovali jedny a tytéž cíle. Snažili se zachytit atmosféru, očistit paletu, zachytit určité světelné efekty, které, jakkoliv to oni sami nedeclarovali, tehdy ještě nebyla schopna reprodukovat fotografie...

Když se posuneme o pár let dál, do roku 1890 (řekněme do jara 1890, abychom ještě měli van Gogha živého) je to už něco úplně jiného. Postavíte-li si opět k jedné stěně plátna Toulouse-Lautreca, Cézanna, Gauguina, van Gogha a Georgese Seurata z toho roku, rozezná je na první pohled i laik. To je právě moment, kdy nastupují velmi jasné rozlišující momenty, ostré distinkce ve stylu, kdy se ztrácí ten jednotný cíl, sjednocující záměr. To je začátek fragmentce stylů moderního umění, to je právě ten moment, kdy přestávají platit klasická kritéria, která do té doby platná byla. Od té chvíle je obtížné posuzovat kvalitu kresby nebo čehokoliv dalšího, a je to tím obtížnější, čím dál se posouváte za rok 1890. Pablo Picasso byl pochopitelně úžasným, naprosto svrchovaným akademickým kreslířem, když chtěl, ale v kontextu jeho doby už to nebylo nijak zvlášť důležité.

Takže Muybridgeovy fotografie běžícího koně vlastně znamenaly ztrátu měřítek v malířství...

Viki Shock,
„Gulliverův návrat“,
koláž

> Takový je Nikolaj Savický, muž, kterého si bez obleku a vesty nedovedu představit ani v bazénu. Nikolaj Savický je ztělesněná noblesa – usmívá se, a dovede z vás udělat idiota bezděky i záměrně, vždy ovšem s šarmem. Při posezení s ním si slibujete, že už si opravdu konečně přečtete Společenský katechismus, abyste si příště nepřipadali jako špatně rostlá větev. I přes to vše si ale vychutnáváte jeho vyprávění, protože kvůli tomu jste koneckonců přišli. A nakonec z něho spíchnete rozhovor, který pochopitelně ztratil půlku kouzla živého vyprávění, protože ho píšete stručně, suše a „vědecky“. I tak ale máte za to, že čtenář se z něj ledacos dozví...

Viki Shock,
„Skočná“, koláž

No, možná spíš ztrátu magičnosti malířství. To máte jednoduché. Je úžasné, když kouzelník vytáhne králíka z klobouku, který byl předtím prázdný. Je to úžasné do okamžiku, než se dozvíte dvě věci: jak to dělá a že je to trik. Zveřejnění Muybridgeových fotografií najednou demaskovalo konvenční malířství jako cosi, co je v určitém slova smyslu „nepravdivé“ a „nedokonalé“. A odhalilo, nebo spíš zpřístupnilo krásný trik výstavby obrazu ve sbíhavé perspektivě. Právě sbíhavá perspektiva byla už od počátku renesance základem, na kterém stáli i ti nejlepší z nejlepších, jakkoliv právě oni se ji snažili už řekněme od roku 1500 něčím zakrýt a ozvláštnit. Ale pořád se v rámci konvenční sbíhavé perspektivy pohybovali. A to vyžadovalo určité znalosti, dovednosti, teoretickou přípravu, dodržování speciálních pravidel. A najednou při-

chází přístroj, který vám produkuje obrazy v dokonalé sbíhavé perspektivě jako na běžícím pásu, aniž by k tomu vyžadoval jakékoliv schopnosti, jaksí kromě schopnosti odhadnout dobu expozice a vyprat to ve správné vývojce a správném ustalovači.

A není evropská, renesanční sbíhavá perspektiva jen iluzí, jen jedním způsobem vidění mezi mnoha možnými? Ne-ní nám jenom vnucená?

Máme ji samozřejmě zažitou jako konvenční, a už z toho prostého důvodu, že se díváme na svět očima dvěma, je zavádějící. Ale je to konvence velmi přijatelná pro náš způsob vnímání. Navíc je to konvence matematická, a to je velmi důležité pro všechny zobrazovací systémy. Žádná virtuální realita – která pochopitelně pracuje se dvěma optickými osami – žádný 3D model v počí-

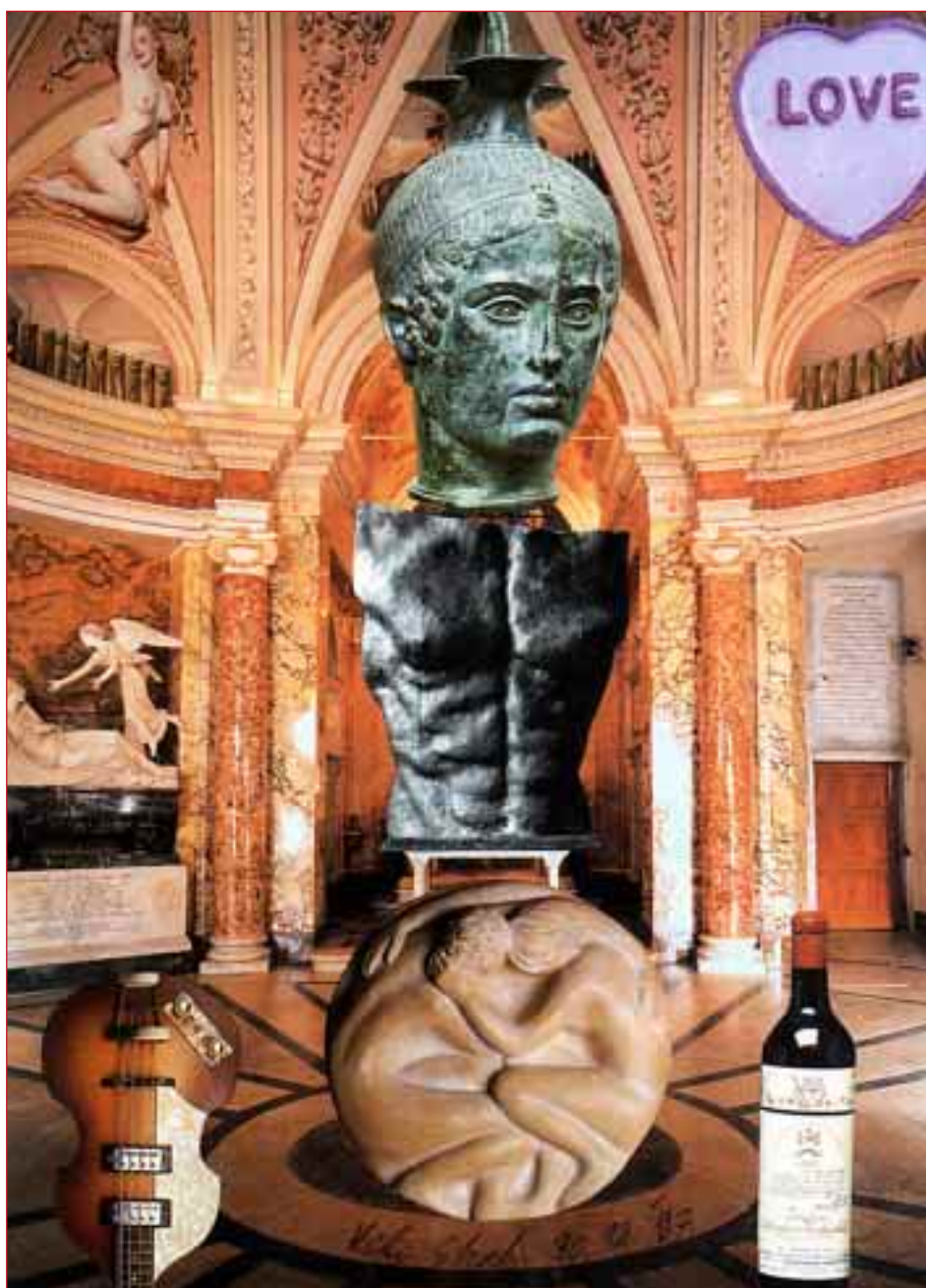
tači není myslitelný bez renesanční perspektivy. Veškeré modelování, které provádíme pomocí trojdimenzionálních zobrazovacích programů, je v podstatě bez výjimky odvozeno od toho, co formuloval před bezmála pěti sty lety Filippo Brunelleschi, a co potom rozvíjeli Piero della Francesca, Leonardo da Vinci a plejáda dalších. Nezáleží na tom jestli jsou určitá „kouzla“ pravdivá nebo nepravdivá. Záleží na tom, jsou-li efektivně použitelná. Konvence sbíhavé perspektivy pět set let ovládala evropské umění. Ale kromě toho měla naprosto dominantní význam v kartografii, v technickém kreslení... - zkuste se bez ní obejít při nákresech kteréhokoliv stroje! Když si chcete utvořit praktickou představu o technickém fungování složitého mechanického zařízení, nepomůže vám trojpohledový technický výkres, ale perspektivní náčrt, protože na něm uvidíte, jak ta věc vůbec může fungovat. Je mnohem přijatelnější pro vaši představivost. Kritérium praktické použitelnosti je tady mnohem relevantnější než posuzování „pravdivosti“. Sbíhavá perspektiva je prostě prakticky použitelná a dokázala například velmi podpořit expanzi evropských technologií, evropských konvencí, evropských norem po vlastně celém zemském povrchu.

No právě, evropských... Jsou přeci celé oblasti světa, kde sbíhavou perspektivu neužívali.

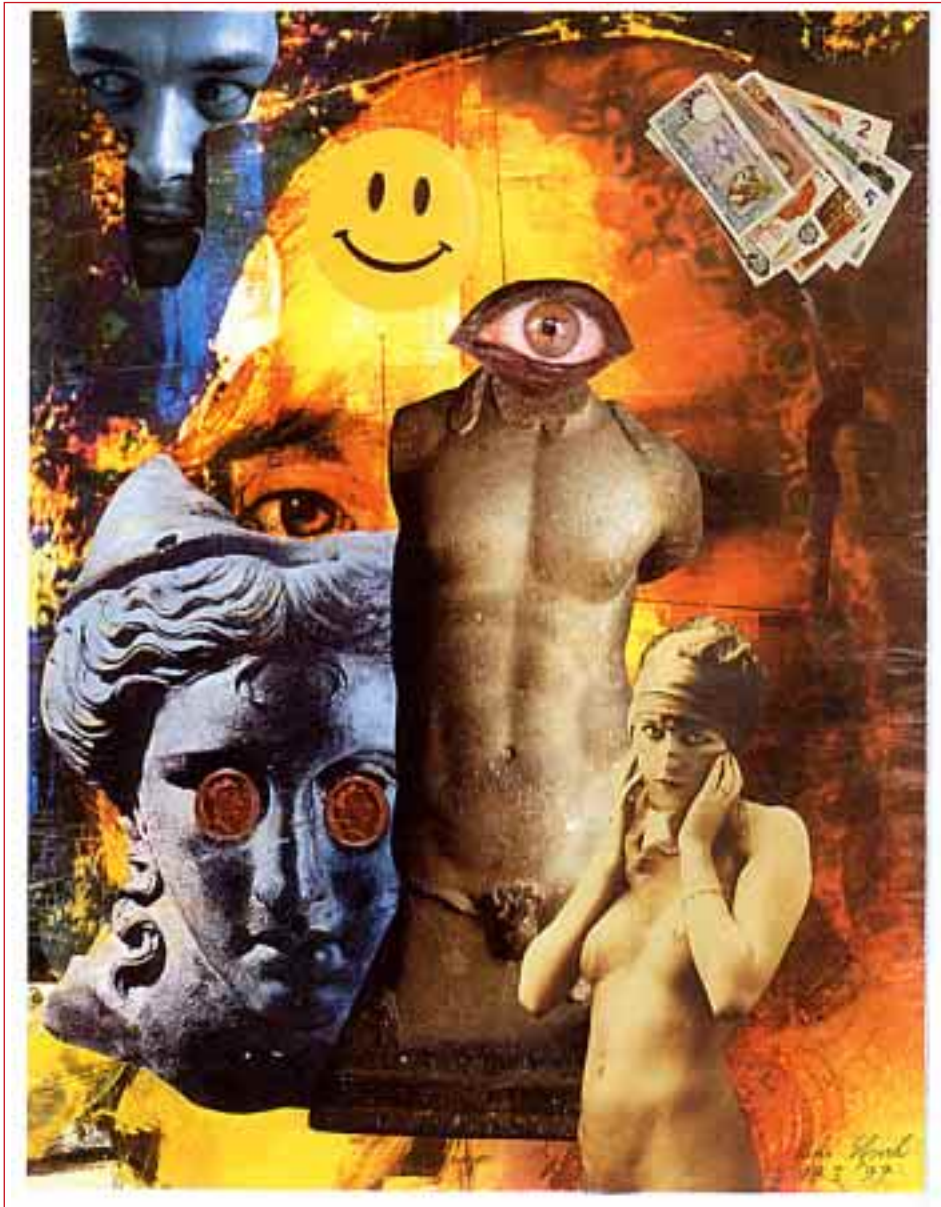
Ano, třeba Číňané mají rozbíhavou. Ale to je trochu jiný moment. To, co vidím jako nesmírně podstatné je, že evropská perspektiva vznikla na základě matematické teorie, že byla dobře teoreticky propracovaná. Právě v Brunelleschiho díle je to prokazatelné. Ve stejné době jako on se ke zdánlivě velmi podobným efektům dobírají bratři van Eyckové, jenže ti ke kvaziperspektivnímu zobrazení dospívají empiricky. Van Eyckové používají klidně tři nebo čtyři optických os v jednom obraze, přičemž člověka běžně neproškoleného, který nejde po této skutečnosti, to ni-

jak nezervóznuje - my skutečně nevnímáme jako kamera. Ten rozdíl je ale velmi podstatný, matematicky už je to nikoliv snad nonsens, ale úplně jiná záležitost a vznikají tam obrovské plochy diskontinuity, které našim ošidným smyslům ujdou, ale při geometrickém modelování prostoru podle van Eyckových obrazů už působí obrovské problémy. Podle matematicky konzistentních děl Piera della Francesca se dá bez problémů zkonstruovat podoba neviditelné části domu jen z toho, co je na obraze vidět. Zde je tedy prioritou té matematické, nebo chcete-li geometrické hypotézy nesmírně důležitá, protože umožňuje vytvořit koherentní obraz pro-

Viki Shock, „Božská onanie“, koláž

Viki Shock,
„Hvězda první velikosti“, koláž

storu. Rozbívavá perspektiva, založená na empirii, na zkušenosti a, pokud jste na to zvyklý, vytvářející i docela slušnou iluzi pravdivosti, je nekoherentní, nesoustavná, nedá se pojmout zdaleka tak jednoduchým matematickým aparátem. I kdyby byla stokrát „pravdivá“, tak nikdy nebude vyhovovat potřebám jednoduchého matematického modelování. Krása modelu sbíhavé perspektivy tkvěla právě (do jisté míry) v jeho „jednoduchosti“. Ono to zase tak jednoduché není, což zjistíte, když si to vyzkoušíte prakticky, ale relativně je to mnohem jednodušší než jakýkoliv složitější empirický model.

V knížce Degas nelegendární píšete, že kdyby impresionisté nedosáhli úspěchu

na své první výstavě v New Yorku, pravděpodobně by se jako skupina rozpadli, neměli by na další vývoj malířství vliv a dějiny umění by se možná ubírali jiným směrem. Kudy?

Dějiny neznají kdyby. Pokud jsem to skutečně napsal, pak to byla velká opovázlivost, i když dá se to spíš brát jako určitá připomínka tvrdé reality. Na začátku jsem řekl, že mě primárně nezajímají umělecká díla sama o sobě. Řekl jsem to záměrně. Od konce 19. století se zformoval obor, kterému dnes říkáme dějiny umění, a který se už padesát let opět záslužně snaží vrátit se od absolutní autonomie zpět ke spojitosti s ostatními humanitními disciplínami. Ale stále ještě v něm existují, zejména v takové druhé až třetí váhové kategorii, odborníci nebo kvaziodborníci, kteří jsou schopni interpretovat obraz bez jakýchkoliv souvislostí s okolnostmi jeho vzniku, bez jakéhokoliv kontextuálního materiálu, a odvozují nějaké jeho hodnoty jen od něj samotného. Problém je, že právě tato druhá až třetí váhová kategorie je tou masovou produkcí, s níž se běžný čtenář nejčastěji setkává. Právě zde dosud najdete spoustu lidí, kteří popírají užší zapojení obrazu nebo děl výtvarného umění do života lidí. Snaží se zkoumat výtvarná díla jako by vznikla v laboratoři, která se řídí jakýmsi vlastními vnitřními zákonitostmi, jakýmsi vývojem slohu a tento vývoj slohu má na všechno dominantní vliv. Já nechci v žádném případě popírat význam vývoje slohu, ale brutální přímočarost mě nutí říci, že byly i doby, kdy systém stipendií a grantů nebyl ještě zdaleka tak rozvinutý jako na počátku třetího tisíciletí, a že v těch dřevních dobách byli malíři dokonce nuceni svá díla prodávat. Museli hledat své publikum, museli to publikum oslovit a museli si vytvořit, zní to velmi drsně, ale trh. Chci tím říct, že impresionismus znamenal především velký posun ve způsobu obchodování s obrazy. Znamenal (a zase je to velmi dryjáčnické konstatování a já se za něj omlou-

vám) vyvinutí nových marketingových strategií, kterých potom využívali ve 20. století všichni. Změny ve výtvarném umění jsou prostě často podmíněny tak profánní věcí, jako je změna systému prodeje obrazů. Když Daniel Henry Kahnweiler uzavíral v letech 1907–1908 exkluzivní smlouvy s Picassem, Braquem a Derainem, tak to byla obrovská inovace, protože víceméně nikoho tehdy nenapadlo takové smlouvy uzavírat. Dnes si každá komerční galerie pěstuje svůj okruh autorů, které výhradně zastupuje, kteří jsou její vlajkovou lodí a které prosazuje všemi marketingovými způsoby. K tomuhle mimochodem už koncem třicátých let napsal skvělou studii Jarmark umění Karel Teige. Vývoj umění prostě ovlivňovaly a dosud pochopitelně ovlivňují i faktory zcela mimoumělecké, a hrají kupodivu často nesmírně důležitou roli. Jenže tady bude vždycky existovat rozdíl mezi historiky umění, kteří přistupují k hodnotě toho uměleckého díla an si, a mezi archiváři a historiky, k nimž se počítám, a kteří zkoumají okolnosti vzniku onoho uměleckého díla a kteří se jím zabývají do detailů typu: odkud ten obraz putoval, kam putoval, proč byl namalován, co tehdy autor četl, čím se zabýval, s kým konzultoval, s kým si vyprávěl, s kým chodil do hospody... (to je zvlášť důležité v marketingové strategii obchodníků s impresionismem, zejména Ambroise Vollarda) atd. Claude Monet by nikdy nenamaloval sérii Leknínů, kdyby ho nepodporoval Clemencau.

Umělecké dílo beru vždycky jako jeden z projevů myšlení. Baví mě zabývat se tím, jaký vliv měla kartografie a matematické metody na vznik renesanční perspektivy, protože si myslím, že to hodně vypovídá o myšlení té doby. Oni tehdy o umění uvažovali zhruba v těch intencích, v jakých my uvažujeme o špičkových výkonech techniky. Oni vlastně do jisté míry posouvali technologické hranice. A protože byli vlastníky té technologie, těch tajemství, tak je popi-

Viki Shock,
„Lehká nevolnost na nedělním
pikniku“, koláž

sovali, komentovali, a proto taky o vývoji renesanční perspektivy hodně víme. Taky víme hodně o tom, proč například Andrea Mantegna pracoval do velké míry jako archeolog. Proč začal používat reálné antické rekvizity místo napodobených rekvizit středověkých.

Proč?

Bylo to proto, že disproporce mezi slovem a obrazem byla ve středověku obrovská. Únos Heleny se ještě tak kolem roku 1420 na typické svatební truhlici odehrával v podobě tří kostýmovaných dam

v oděvech, obuvi a pokrývkách hlavy z roku 1420. Paris měl každou nohavici jiné barvy, vatovaný kabátec a za pasem dýku vyrobenou v roce 1419. Byl oblečen podle poslední módy a nakládal Helenu nikoliv na antické plavidlo, jak by se slušelo a patřilo, ale na dobovou karavelu, čili loď z přelomu 14. a 15. století. O sto let později je už ale poctivě oblečen v tóze, Helena je k vidění v chitónu nebo zcela neoděna a je nakládána na správnou triéru nebo jiný antický typ lodičky, tak, jak už jej tehdejší umělci znali z reliéfů, z mincí a z dalších

Viki Shock,
„Zatíší“, koláž

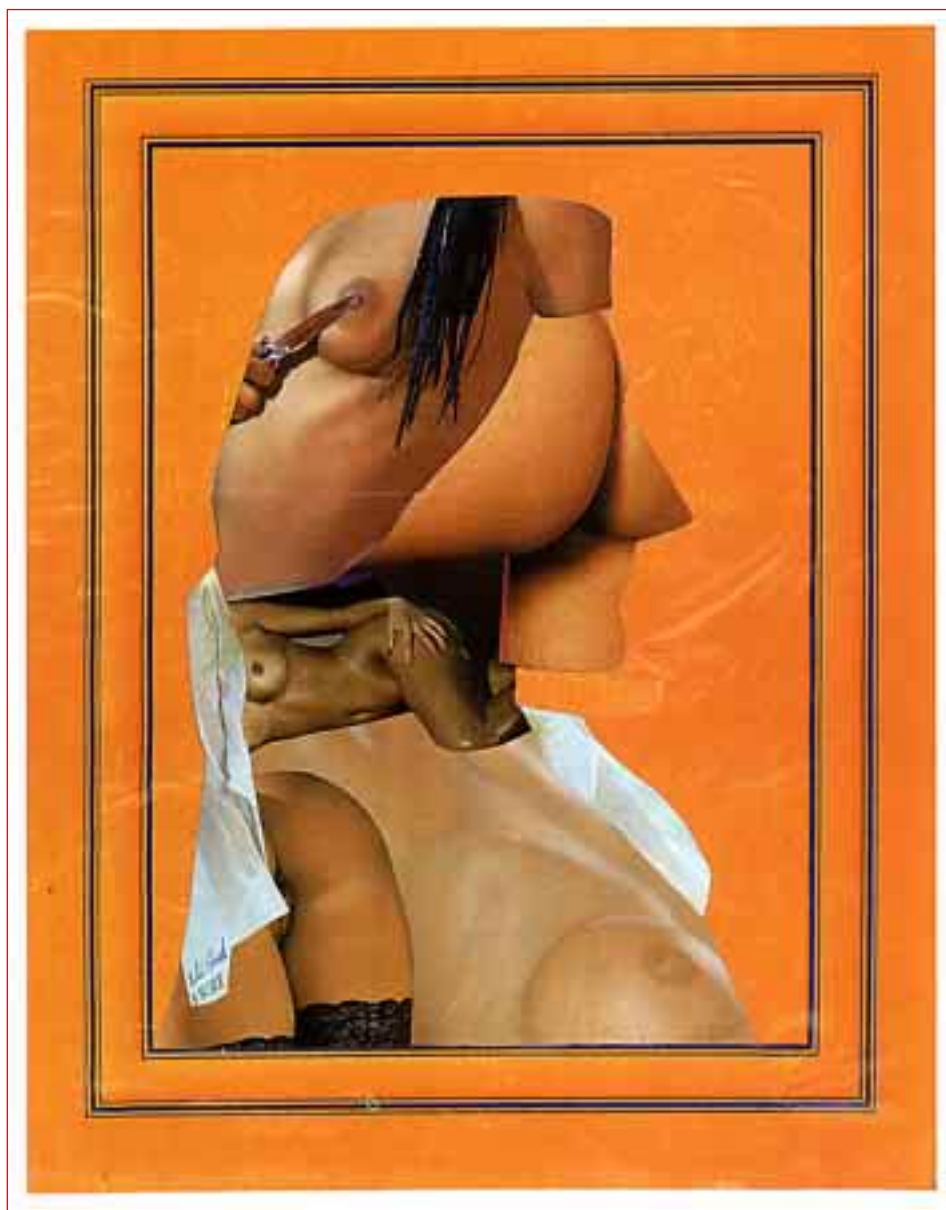
antických artefaktů, které začaly být oceňovány. Verbálně se ovšem Odyssea a Illias, stejně jako Aeneis nezměnily. Jejich text zůstal stejný, jen byl interpretován a zobrazován jinak.

Mohl byste rozvést, jak ta doba chápala výtvarné umění?

Především ho tehdy nechápali jako my dneska. Nezbožňovali, nefetišizovali si ho a nestavěli mu speciální paláce. Tehdy mělo umění roli služebnou. Od poloviny 15. do poloviny 16. století, ne-li ještě dále, je v každém písemném projevu výtvarných umělců cítit snaha být považováni za nositele svobodných umění. Oni začínali jako řemeslníci, se všemi cechovními pravidly a regulacemi. Čechy jsou koneckonců místem, kde byl založen jeden z nejstarších známých malířských cechů, a kde zase na druhou stranu vydržel téměř nejdéle. Oni se snažili vymknout z cechovních pout, snažili se také většinou vymknout z područí jediného významného mecenáše, aby nebyli dvorskými služebníky. Tedy snažili se nalézt a obhájit své oprávnění pro to být svobodnými lidmi, svobodnými občany v tom smyslu, v jakém to známe dnes. Toužili moci se zabývat tím, co chtěli, a nebýt přitom svázáni ani cechovními regulacemi ani jednoznačnými a výlučnými požadavky mecenáše. A nakonec se jim to většinou podařilo.

Povídáme si o historii, o výtvarném umění a sedíme přitom v bistro uprostřed obrovské budovy Kavčích hor. Jaké to je, být rozkročen mezi prací televizního rozvojového analytika a zálibou, a vlastně také prací historika?

Víte, v antice žili báječní lidé. Třeba Plinius starší, který dokázal popsat historii umění formou anekdot. A přitom vše důležité v těch anekdotách bylo řečeno. Nebo jistý správce alexandrijské knihovny, Era-

Viki Shock,
„Portrét markýze de Sade“,
koláž

tosthenes z Kyrény. Tenhle chlapík změřil obvod Země tak přesně, že dneska, s pomocí nepřesnějších metod, mu můžeme dokázat nejvýš desetiprocentní odchylku. A to neměl dalekohled, čočky, nic. Vymyslel si prostě vlastní metodu - změřil úhel dopadu slunečního světla do dvou studní ve dvou vzdálených městech a obvod pomocí těch úhlů vypočítal. Navíc jako první rozdělil zemský povrch geometrickou mřížkou, čímž rozjel kartografii nevidaným způsobem, jen tak mimochodem očistil textovou kritikou Homérovy epy od přídávku přepisovačů, psal básničky a živil se jako správce největší knihovny světa... Ještě v renesanci chtěli být lidé podobní. Dneska už nikoho takového nepotkáte.

I chytří lidé, vědci, se rozdělili, a zatímco humanitní profesor pokládá za kruté, když ho někdo nutí, aby věděl, co to je sinus a tangens, tak fyzik nechápe, proč by se měl učit historii. Já bych chtěl postavit most a překlenout jím tu propast mezi humanitními a přírodními vědami.

Ale to je práce pro tým filozofů na sto let...

A nebo pro jednoho člověka, kterého to baví... Jo, a navíc je tu samozřejmě jako vedlejší úkol a zaměstnání postavit v Čechách digitální televizi. Ale to už je jiná pohádka...

připravil
Štefan Švec

dobradeskazka.cz

Pozitivní vibrace

Blanka Šrůmová byla po dlouhá léta podepsána pod již legendární skupinou Tichá dohoda coby její tvůrčí polovina. Od loňského roku však tiše dohodnutá negativistická rocková grupa prakticky neexistuje a Blanka Šrůmová potvrdila svou svébytnost vydáním sólové desky **Neviditelná**. Možná až teď si mnozí posluchači uvědomí, že Šrůmová nebyla jen „ta blbá blondýna u mikrofonu“, že byla v mnohém hnacím motorem, kdežto Daniel Šustr zacházel pomalu ale jistě do neposlouchatelných experimentálních extrémů. Už na posledním albu Tiché dohody **Válcovna vkusu, s.r.o.** bylo jasné, že ty lepší, poslouchatelnější písničky patří právě jí. Jí, ač samozřejmě prošly aranžemi „tiché dvojice“ a získaly nezaměnitelnou temnou příchut. Na jejím sólovém albu jsou písně podobné – nezaženou vás však do bezbřehé deprese z nejistoty a bevýchodnosti, naopak. Místo „nepříjemné“ tiché dohody je zde příjemná hlasitá pohoda. Album je proti negativní minulosti jednoduché, prosté a radostné, není to ale žádný alternativní folčiček, Neviditelná Šrůmová připravila fanouškům pěkně rockový nářez a přese všechno určitě nezklame ani ty nejzarytější tiché dohodovce.

Za změnu atmosféry může samozřejmě nový tým: prakticky veškerá hudba vznikla spoluprací Šrůmové s Alešem Zenklem. Velmi objevná je specifická akustická kytary,

kteřá je sice klidná, ale tak zesílená, že ani nejdivočejší jízda celé skupiny, ani hlasově silná Šrůmová ji nepřehluší – takové jsou titulní písně *Neviditelná*, *Bytosti* a *Malá Jane*. Nejde pouze o slyšitelnost akustiky (kteřá bývá v rockových projektech většinou utopena), ale hlavně o její propracovanost a citlivou preciznost.

Stejně jako v Tiché dohodě i zde je přítomno určité novátorství v kopírování trendů moderní hudby. Zatímco však dříve šlo o dlouhé monotónní skladby ve stylu Rádia 1 (a byla to víceméně Šustrova záležitost), na Neviditelné jde o mnohem popovější podkladky, které může zhltnout rádio každé. Vznikly spoluprací se Space Junkie, velmi diskofilní grupou Honzy Horáčka (který nedávno vydal podobně funky-disko-popové album). Tento pro fanoušky Tiché dohody nejkritičtější bod by se dal odsoudit, kdyby bylo diskotéky na Neviditelné moc. Ona ale není prakticky nikde, a když, jde o přínosné rytmy a rozmanité a jen mírně nápadné pozadí.

Nejvíce Space Junkie ovládli píseň *Zrcátka*, a to takovým způsobem, že jí dokonce příliš poklidný hlas Blanky Šrůmové trochu ubližuje. Navíc je zde (zcela výjimečně) užit dvojhlas, což vzhledem k neobyčejné síle hlasu zpěvačky zní nadbytečně. Je to zvláštní, ale právě toto nejpopovější zpracování zpěvu na celé desce je nepatřičné, protože zpomaluje moderní rytmus písně. Druhou

Blanky Šrůmové

Viki Shock,
„Nestárnoucí tajný agent“, koláž

„Space-Junkie-písni“ je *Volnej pád*, kde však moderní aranže zvláště v refrénech skvěle splývají s předlouhým klouzáním slabik.

Většina desky ale díky bohu představuje skutečné hudební „já-dro“ Blanky Šrůmové. Celé album je velice svižné, její pomalý, poklidný zpěv doprovází silně rytmická hudba. Právě proto jsou zde balady rychlé a vypalovačky tak zvláště pomalé; to je patrně ona specifičnost tvorby Blanky Šrůmové. Ony hlavní „pozvolné vypalovačky“ jsou *Neviditelná*, *Čísnká masáž* a *Sexuál*: ta je díky nezvyklým smyčcům doslova beatlesácká a ryčná kytara zase připomíná nový Precedens. Nejpůsobivější baladickou písní je *Akvárium*, příjemná tečka za celou deskou.

Tři písně vznikly ještě spoluprací s Danielem Šustrem: tím největším retrem je *Už dlouho tě znám*, ukázková Tichá dohoda se vším všudy; a také jedině zde hraje Šrůmová na své specifické piáno, které navíc dokonce ladí s představou psychotických Psích vojáků. – Šustr se podílel i na titulní *Neviditelné* a *Malé Jane*. První ovšem zní jako to nejlepší (a také je nejlepší) z Blanky Šrůmové, druhá navazuje nikoli na klasiku, ale na experiment Tiché dohody – skutečně pouze *Už dlouho tě znám* je ohlédnutím zpátky.

Na desce jsou ještě dvě „jiné“ písně: *Jemná kůže* je anglická píseň s českým textem protestsongové folkařky Dáši Vokaté, ale i tak sem úplně zapadá – je trošku jiná,

ale krásná. Také zde jsou pod vším zvláštní sbory, tentokrát ovšem neuškodí, protože nejde o zmnožený zpěv Šrůmové, ale o skutečný sbor několika hostů.

Patrně jediným „neúspěchem“ je píseň *Blázen a král*, kterou Šrůmová napsala na motiv vypůjčený od Oscara Wilda. Ten adaptovaný příběh se ani trochu nehodí do poetiky jejich textů, nenáročných, ale příjemných, lehce naivních a někdy by se dalo říci i hloupych; textů, jež však vždy skvěle ladí s hudbou, která pocitově objasní, co nedořekly a vykoupí jejich nedokonalost stamiliónkrát. A právě kvůli hudbě je neúspěch této písně možné zmínit jen v uvozovkách, protože zvláště ona je hudebně fantastická a jemně odlišná: když ona bezrefrénová skladba sílí a vrcholí, tak trochu připomíná zvukomalebný hukot hudby R.E.M. A znovu jsou zde smyčce, které z jednotné síly rockového zvuku vyplouvají jako lechtivé záblesky.

Neviditelná není zlomové album české hudby posledního desetiletí: plně však vyčnívá nad všední mainstream, je slibným a kvalitním počinem rockové scény a doufejme, že ve své dokonalosti i „nejhorším“ milníkem v sólové kariéře Blanky Šrůmové.

P. S. Milé, skoro dětské kresbičky na obalu a jejich rozveselující barvy dokreslují pozitivní slunce v posluchačově duši.

Petr Novotný

dobradeska.cz

Cestou

Dneska začínám své pravidelné hlášení opravdu radostně – sice jsem opět překonal hranici 300 korun, za kterou bych se už neměl pohybovat, ale jsou cd, jež je třeba kupovat i za víc. Už několik let jsem pásl po věci jménem **Ethno Punk**, až se mi to konečně podařilo v prázdninových dnech v bazaru v Jindřišské ulici (cena 319 korun).

To spojení vás jistě překvapí, ale nesmíte to samozřejmě brát tak doslova. Tím názvem je myšleno jedno z ramen world music, které je nejvíc rozkročené k proudům světového rocku: k nové vlně, punku, reggae atd. Firma Hemisphere namíchala opravdu solidní lahůdku, jež sice nepokrývá vyváženě svět (Evropa jasně vede), nicméně nás seznamuje se jmény, které doma znamenají mnoho a u nás téměř nic. Tři sestavy jsou ze Švédska – to už něco říká samo o sobě. Ze všech 15 ukázek znám jen švédskou *Hednigarnu* (tu mám doma) a něco jsem slyšel o francouzské *Mano Negra* (teď boduje sólová deska jednoho z členů; píšou o nich v bookletu, že jsou otcové ethno punku; namíchali mix z latinské muziky, rock°n°rollu, arabské hudby; hrají styl jménem „Patchanka“, což je španělský termín pro populární taneční hudbu). Mé dva horké tipy jsou: č. 1 – *Yehuda Poliker – Children Come And Go* z Izraele, kombinující městský rock s vlivy středomořské a středovýchodní hudby, a pak č. 10 *Black 47 – Rockin° the Bronx*. Newyorská kapela s irským frontmanem Larry Kirwanem, klasická ir-

ská fidlikárna s rapem. Síla největší. Z exotických kapel jsou zde zástupci z Brazílie (*Paralamas do Sucesso*), z Okinawy (*Parsha Club*), z Číny (*Ciu Jian*) a do exotických je možno snad i započítat polskou skupinu *Raz, Dva, Trzy*. Teď trochu angličtiny, ale je to tak: *The languages may be different but the music is all too much the same*. Tohle cd je jeden z největších zásahů do černého...

O **Kevinovi Ayersovi** jsem už psal, ale protože se tento bývalý člen *Soft Machine* příliš v bazarech neobjevuje (ani v klasických prodejnách), zakoupil jsem sobě pro radost *Shooting At The Moon*, kterou Ayers nahrál se svou skupinou *Whole World* v roce 1970. Jak píší v encyklopediích, vysoké ocenění kritikou = propad u zákazníků. Co k tomu říci? Až folkově-popové popěvky jsou střídány hrozny disharmonických skřípotů, ladění a toho všeho ostatního, čím vládne avantgarda. Znovu připomínám, že zde hraje i mladičkový Mike Oldfield – možná právě proto pak ve svém pozdějším vývoji avantgardu odvrhne a dokazuje (stále), že se dá hrát i komerce bez kýče. Nenapsal jsem teď blbost? Budu o tom přemýšlet... Za klasických 260 korun v bazaru v Mostecké ulici.

Bontonland sice již v polovině srpna skončil se svou „sejlovou“ akcí, ale já jsem se předzásobil, tak mi úlovy budou stačit na pár pokračování této rubriky.

Konečně jsem zakoupil kapelu nikdy neslyšenou – všechno se nedá stíhat. *Press The Eject And Give Me the Tape* je čtvrtou řadovkou britské skupiny **Bauhaus**, které

dál...

vznikla v roce 1977 a která se nedlouho po této desce (1983) rozchází – aby se opětovně sešla ke konci století (jako mnoho jiných). Už datum vzniku by mělo přivést poučené čtenáře k tomu, jaký styl se chlapci snaží do našich budek nacpát: nová vlna, kytarový rock a zárodky gotiky. Tohle cd je živák, natočený v Londýně, Liverpoolu, Manchesteru a Paříži v letech 1981–1982, obsahuje 17 skladeb s celkovou stopáží skoro 73 minut. Hrají tu i *Rose Garden Funeral of Sores* od Calea a úplně na konci je klasika: *Waiting for the Man*, kde Bauhausům pomáhá se zpěvem sama Nico. Nemůžu si pomoci, ale pořád v tom slyším *The Smith a Joy Division*. Cd vydala fy *Beggars Banquet* a v příloženém letáčku je možno si přečíst, koho všeho ještě (spolu s dalšími spřátelenými firmami) pásala či pase. Z těch co znám např.: *The Charlatans, The Cult, The Dylans, The Fall, Fields of the Nephilim, Fun°da°mental, Natascha Atlas, Gary Numan* – to je přepěkná směska. Více: www.beggars.com a www.bauhausmusik.com

Jo, celá ta legrácka stála 229 korun.

Do výprodeje v Bontonlandu jsem nechtěl chodit příliš často, ale musel: za ceny nižší o 100 korun než je průměr v bazarech – musíte. Každý den bylo nové zboží... Starší dobří rozbíječi nástrojů – **WHO** – dlouho jsem je nemusel poslouchat, připadali mi neučesaní a takoví divní. Ale pak jsem k tomu nějak přičichl. Cd *It's Hard* je snad poslední řadovka, už po smrti bicmena K. Moona, kterého zastoupil Kenney Jones. K pů-

vodním 12 skladbám jsou přidány ještě jako bonusy 4 live verze z té samé doby (jen o pár měsíců mladší). Kdo má čas a chuť zkoumat, jak se do originálního zvuku kapely pomalu vkrádá „ohlas doby“, má tady přímo vědeckou laboratoř. Za 229 korun.

Irská hardrocková skupina **Thin Lizzy** (ovšem původní název zněl *Oraphange*) vznikla v Joyceově městě v roce 1969 a patří k ukázkovému zboží své škatulky. Nejznámější postavou skupiny je Irčan brazilského původu Phil Lynott (v roce 1986 umírá na drogy), ze známých jmen se tu objevuje i G. Moore nebo M. Ure. Vůbec – tady se měnilo tolik lidí se žánrovým zařazením od *Colossea* až po *Whitesnake*, že by se hodilo namalovat „genealogického“ pavouka. Ale taky proč? Během let 1976–1979 vydává skupina 10 alb, jedním z nich je *Bad Reputation* (1977) s 9 skladbami, z nichž třeba hned první *Soldier Of Fortune* by mohla patřit do zlatého rockového fondu. Za 199 Kč. A aby se to nepletlo, když se nabízí 2CD za tu samou cenu, nemůžete nepřikoupit. *Life-Live* je z roku 1983, z celosvětové šňůry od Japonska a Austrálie do Evropy.

Úplně nakonec z Bontonlandu ještě jednou. V roce 1979 byla v L.A. založena skupina **Bad Religion**, a protože cd z roku 1998 *No Substance* stálo jen 159 korun, zakoupil jsem. Na děláni si legrandy z církve je v USA pohlíženo asi jinak než u nás, ale některé praktiky amerických „spasitelů“ jsou nepochopitelné a komické. A nejen pro nás. Už z bookletu je jasné, že si to kapela umí vy-

chutnat. Nevím, jaké jsou první desky *špatné církve*, ale tahle je naplněna poměrně příjemným punkrockem, který se teď úspěšně šíří nejen zeměmi trendy udávajícími, ale i naším územím.

PS: Nenechte se vytočit politiky a počásim: vytočte si volume doleva... (jen aby to někdo nekvalifikoval jako ideologickou diverzi)!

Jakub Šofar

FUJ!

*Z*ásadní *Fuj!* jesti třeba říci některým zvrácenostem, kterýmiž oblažují a kterých předhazují mládenečci sořou cumlu odrostlé svému nejlacinějšímu škváruu přivyklému publicum, kterýmiž otravují čisté vody naší velké národní tradice literární. Podobnou knihou, již veřejně pranýřovati jest slušnému člověku svatou povinností, jest i nejnovější opus dávno již známého výlupka špíny a nemravnosti **Karla Bodláka**, kterýž opět vylezl ze svých nepoklizených kanálův a u nekalé senzace honícího nakladatele, monsieur Votobia, vydal další svůj prožluklý a prohnílý spisek, **Květy bodláčí**. Tento škvár, tento paskvil, jenž zajisté v myslí náhodných (neb jiné bude jest těžko nalézti), tedy náhodných čtenářův nepřezíje ani rok od svého vydání, není ničím jiným než amorální snůškou chorobných výplodův autorových, kteréžto zacházejí až za hranici nechutnosti a perversnosti. Kterak se duše bohabojného čitatele otřese a poskvrní, když věnuje svůj zrak odporným Bodlákovým rádkům, doprovozeným neméně pokřivenými ilustracemi, urážkami to nejen dobrého vkusu, leč i zákonův přírodních a lidských! Kterak s nechutí neodvrátiti tvář, dočítaje se v hnusném tom spisku o úchylných myšlén-

kách autorových, o chlípných parfumech ordinerních konkubín, o svících vražených mezi cudné poloviny zadních tváří nevinných panen. Spíše v nemytou říť páně autorovu bylo by záhodno vraziti svíci pohrdání a odsudku literárního i společenského! Leč najdou se i tací výtečníci, šašci naší literární manéže, novotu a módu bez vkusu vzývající, kteříž povrhují prověřenými a uznanými hodnotami velké národní literatury, a vzývají obscenity páně Bodlákovy za obraz literatury nové, mladé a budoucí. Chraniž nás Bůh před takou literární budoucností!...

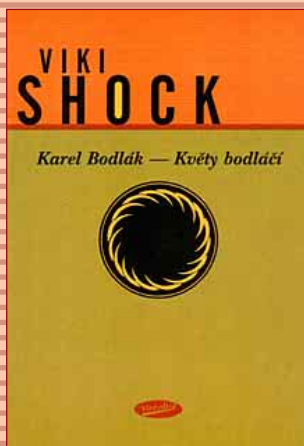
Ach. Jak rád napsal bych podobnou, pro budoucí generace pochvalnou recenzi na *Květy bodláčí*, kdyby Viki Shock, pravý autor knihy, nepodlehл pokušení své ješitnosti a podepsal *Květy* skutečně jen Bodlákovým jménem. Jak milá by to byla mystifikace! Takto, když je jméno skutečného autora nejvýraznějším nápisem na obálce, nezbyvá, než hodnotit knihu v kontextu současnosti a úžeji pak samotného díla Shockova.

I tady ale zaplaťbůh obstojí. Shock, pravda, nepřekročil svůj stín. Stále se s drastičností světa a svého básnického údělu v něm vyrovnává pomocí humoru zá-

měrně křečovitého, pomocí grotesky. Je lhostejné, je-li to groteska dadaistická, groteska beatnická nebo groteska prokletě básnická – ostatně básník byl už v řadě literárních periodik prohlášen novým českým Rimbaudem, což je pozice sice lichotivá, leč nikterak záviděníhodná.

Shock našťestí zatím překračovat své stíny nepotřebuje. V rámci poetiky, kterou si zvolil, má zjevně ještě kam jít a co prozkoumávat. Dějiny západní literatury jsou takřka nevyčerpatelné a autorův humor stále sofistikovanější.

Viki Shock má v sobě bezpochyby romantické a prokleté puzení provokovat a kácet modly. A protože dnes už bořit skoro není co, útočí na cíl nejzjevnější, na morálku, s křížkem sto let po funuse. Ví to, a proto umísťuje svého Bodláka do roku 1866, jako alter ego, jako dvojče a stín Charlese Baudelaira. Bodlák se tak stává roztočilou hříčkou, alternativní sondou do dějin francouzské (a snad i do současnosti české – co třeba Klub pederastů?) literatury, sondou plnou citátů a aluzí. Jako takový je velmi postmoderní, a co je postmoderní, to je dobré, že :-)

Jako u každého mladého literáta jsou ovšem Květy bodláčí jistě i hlubokou a drásvavou autorskou sebevýpovědí. Na rozdíl od mnoha jiných takových sebevýpovědí však mají dvě výhody. Dají se číst a dá se jim smát.

I přesto a přes chválu, kterou si jistě zaslouží, však myslím, že základ, vlastní gros Shockova přínosu literatuře je v jeho výpovědích ještě o něco osobitějších, neodvozených. Shock hledá své vzory a s radostí je odstřeluje, je autorem sčetlým a svou sečtělou dobrou vy(či zne)užívajícím, a pravděpodobně bude v této cestě ještě nějakou chvíli pokračovat. To právě, to úplně nejlepší ze sebe však pravděpodobně zužitkuje (či už zužitkovává) teprve, když se od tradice odpoutá. Stručně řečeno: procourali jsme si tajnosti pařížské, procházka to byla příjemná, podívejme se klidně ještě někam, a hlavně pak hurá zpátky do Mazlofonie!

Než tam Viki Shock zase dojde, čtème jeho knihy z cest. Dobrá adresa si za svým slavným redaktorem stojí. Květy bodláčí najdete v každém horším knihkupectví.

Štefan Švec

Karel Bodlák: Klub pederastů

„*J*est to skutečně rozkošné procházet se incognito zapadlými uličkami odlehlých čtvrtí a pozorovat každodenní neměnné zvyky spodiny. Za malý peníz můžete si koupit mladá děvčata či chlapce, aniž byste se společensky znemožnil. Tak minulou středu měl jsem štěstí na krásného jinocha, s velmi něžnými rysy, téměř až dívčími,“ v těchto místech přerušil vypravěč, obtloustlý padesátník odpuzujícího vzhledu, svůj příběh lascivním mlasknutím, jež vyvolalo veselý smích jeho společníků, členů tohoto zvrhlého klubu pederastů. Salón byl nacpaný k prasknutí a ve vzduchu byla cítit omamná vůně hašiše. Mladí i staří, muži nejrůznějšího věku, bavili se družně u kulatých stolků za zvuků písní kabaretierů převlečených do ženských šatů. Očekávající pikantní rozuzlení pobídl přítel svého kumpána k dokončení historky. „Pokojík v malém hotýlku byl celkem čistý a můj andílek, již zcela nahý, leže na kraji postele stydlivě zakrýval si klín. Avšak později, měli jste vidět ten úd údů, ach...!“

Na dně oka chudásova, nalezneme tam omluvu naší marnotratnosti. Na pravý stříbrný frank hledí ve stavu hraničícím se závratí nebo zpitomělostí. Tak snadno stávají se z mladých žebráků prostitutky.

**Na rozdíl od mnoha
jiných sebevýpovědí však
mají dvě výhody. Dají se
číst a dá se jim smát.**

Na počátku následující
kapitoly se Dyk budí ve Vídni
čtrnáct let před ní
a oznamuje svému bachaři,
že ve snu zemřel.

Příběh

Literární teoretik František Všeticka pro svou zatím poslední biografii *Daleký dům – Životní příběh Viktora Dyka* zvolil metodu beletristickou. *Daleký dům* není standardní non-fiction biografií, ale (jak je deklarováno i na obálce) románem o Viktoru Dykovi.

Všeticka využívá klasickou postmoderní strukturu románu jako labyrintu (zde ovšem jde spíš o bludiště na Petříně než o nějaký zapeklitý labyrint krétský). Spojuje toto pojetí s další postmoderní fintou – snem – zdát se přeci může všechno. Cíl, vyprávět si svůj příběh o Dykovi, František Všeticka splnil. Dykův život, popsáný v jeho knize, takový být mohl, klidně se ale mohl odvíjet i docela jinak.

Základní dějová linie biografického románu je ohraničena zatčením Viktora Dyka 20. listopadu 1916 (den před smrtí Františka Josefa I.) a jeho propuštěním 27. května 1917. Všeticka do této linky s matematickou přesností prolíná Dykovy vzpomínky – „sny“ na život venku. Kapitoly se střídají vždy ob jednu – vězení, život, vězení, život, vězení... Dykovu tvorbu literární autor využívá jen k vyprávění života; básníkovo dílo není nijak probíráno a hodnoceno, de facto (kromě několika zmínek) se o něm vlastně ani nemluví. Zato se čtenáři proplétají množstvím většinou zajímavých a poutavě vyprávěných životních epizod. A tak si Dyk například ve vídeňském garnizónním arestu domlouvá s kolegou redaktorem Hanušem Jelínkem nové číslo *Lumíra*, kde by ne-

o Viktoru Dykovi

měl vyjít nekrolog císaře – a hovor se děje před slechy komisaře, který díky jinotajům v řeči redaktorů netuší, o čem ti dva Češi vlastně mluví.

Každou druhou kapitolu tedy upadne český poeta do snění – ať už bdělého nebo skutečného – a nechá si zdát o svém životě. Třeba o rodném Mělníku nebo o gymnáziu v Žitné ulici, kde ho učil Jirásek. Ten v den císařových narozenin svým žákům proti všem nařízením vyprávěl o husitech a Táboru místo o mocnáři. Když hodina skončila, poznamenal Jirásek (jehož žák Dyk s ním po letech zasedal v senátu první republiky): „Tímto končím tuto hodinu, zasvěcenou osobnosti a dílu Jeho ctihodného Veličenstva Františka Josefa I.“

Dyk se ve svých snových vizích vrací třeba k soudu s omladináři, k Moderní revue, ke Karáskovi, k Procházkovu, k vězeňskému časopisu Basa, ke svým divadelním začátkům, ke studiu právnické fakulty, ke Karlu Hlaváčkovu, k protiněmeckým studentským demonstracím roku 1897, myslí na Jaroslava Kvapila („...je lepším režisérem ve společnosti než na scéně“), na herce Inemana (při premiéře Dykovy Epizody v Národním do textu míchal kusy Jiráskovy Lucerny), k pohřbu Svatopluka Čecha, k ruské revoluci, vzpomíná na Theera, na Unionku, dokonce si nechává zdát o politice a o válce.

Mezi sny Všetického popisuje vlídné až rodné prostředí vídeňské věznice, tzv. Věže smrti. Tam je Dyk a jeho nabitý kufr dopra-

ven vlakem a tramvají s jedním mužem eskorty, který navíc omylem vystoupí o zastávku dříve než vězeň. Ten na svého strážce počká a společně dojdou do vězení, kam si vězni (dr. Preiss, Kramář, Klofáč) nechávají nosit jídlo od naproti z hospody.

Metodu snění využívá František Všetického také k časovým posunům do budoucnosti. V jednom z prvních snů se Dyk v roce 1916 „vrací“ do Silvestra roku 1927 (!), kdy před ním v kavárně U Zoufalých poklekne Nezval a deklamuje Dykova i svého Kouzelníka, aby je mistrně propojil. Čas nehraje roli, zdát se přece může vše. A tak Dyk vzpomíná na sňatek v roce 1928, do kterého zbývá dvanáct let. Vzpomínkové vstupy pomyslně vrcholí snem Viktora Dyka o vlastní smrti ve vlnách jugoslávského moře...

Na počátku následující kapitoly se Dyk budí ve Vídni čtrnáct let před ní a oznamuje svému bachaři, že ve snu zemřel.

Kromě podrobného líčení snů a nejnějnějších pocitů popisovaného „objektu“, může si autor životopisu-románu dovolit fabulovat také scény a rozhovory, které možná neproběhly, ale klidně proběhnout mohly. Je povoleno cosi v non-fiction životopisu nemožné – užití oživlých literárních postav. Všetického životopis Viktora Dyka nabízí (kromě Quijota) třeba pana Broučka, který doprovází Leoše Janáčka, který chce po Dykovi libreto k opeře na motivy Čechovy románu: „Krok od něho (Janáčka, pozn. aut.) se krčil pan domácí Matěj Brouček. Přijel

z Brna do Vídně stejným rychlíkem jako operní skladatel. Přidržel se svého tvůrce a bojácně na něm utkvíval svým těkavým zrakem.“ V non-fiction by byla nemyslitelná také pasáž, kde se Dyk a Karel Čapek přou s Arnoštem Procházkou o překlady moderní francouzské poezie: „Procházka odtrhl zrak od textu (Čapkova překladu, poz.anut.) a zachmuřil se: Ale to ne! To přece nejde říct ve verši „dýka“! Dýka! To není české slovo! Dýka je z francouzského dague! Máme přece krásné, staré české slovo tulich, ne? – Tulich je sice krásný, ale Čapek potřebuje dýku kvůli rýmu, zareagoval na překladatelovu obranu Viktor. – Mladičkový Čapek nervózně zamrkal a pohotově Procházkovu odvětil: Ale tulich je zase z německého Dolch!“

František Všetického zůstal na půl cesty mezi non-fiction literaturou a románem. Leckdy ke škodě životopisu – i strukturou a uspořádáním textu by se Dyk dal možná vystihnout lépe. Všetického například pravidelně střídá sen a vězeňskou realitu. Výborný nápad, ale spíše pro životopis matematika. Nebylo by pro básníka Dyka příznavnější, kdyby se někdy sny opíjel a dopřál by si třeba hned tři za sebou? Jindy by se zase třikrát či sedmkrát za sebou mohl rochnit ve vězeňském utrpení!

Všetického ani nijak mohutně nevyužil psychoanalýzy a nedopřál Dykovi „skutečné“ sny, kdy by se různé zlomky reality a potlačených přání do sebe proplétaly. Sny jsou učesané a spořádaně kopírují Dykův

Jistě by se dalo namítnout, že v roce 1917 si nebyli Češi tak jistí tím, že Rakousko-Uhersko prohraje, jak Všetička naznačuje.

Mnohé nasvědčovalo tomu (zvláště po odstoupení Ruska z války), že Německo

a podunajské mocnářství

Příběh o Viktoru Dykovi

to naopak vyhrají.

„skutečný“ život. Do pasáží z vězení se tu a tam krátká snová vsuvka přece dostane – ke konci románu se sny a realita stále zřetelněji, respektive mlhavěji mísí, až se na konec střetávají a v nerozluštitelné spleti se tříští, aby daly Dykovi vstoupit do nové etapy počátku české samostatnosti a zároveň do poslední fáze jeho života. Nechybí Don Quijote, který prochází celým románem a zjevuje se malému i stárnoucímu Dykovi – po propuštění v posledním obraze jede vedle vlaku, který veze Dyka z Vídně.

A přece by bylo možné vést románové zpracování života ještě dál – pojmout životopis jako čirou fantazii, snovou realitu a na konec už čtenáře i odborníky mást tím, že nebude zcela zřejmé, co je sen a co realita. Realie Dykova života by se mohly všem (autorovi, čtenáři i recenzentovi) rozsypat pod rukama a reálné by mohlo být tak smotáno dohromady se snovým, že by se už jedno od druhého nedalo rozlišit.

František Všetička tento krok nechtěl patrně učinit proto, aby čtenáři měli alespoň dojem, že čtou o skutečném životě Viktora Dyka, jen oděném do románového kabátku. Možná to však učinil z jiného důvodu; aby na něj kritici nemohli. A tak kdo bere do ruky Dykův „životní příběh“, ať pietně vzpomene na recenzenty non-fiction literatury. Nad takovým životopisem jsou jejich schopnosti k ničemu. Vyzbrojeni zna-

lostmi života i díla českého básníka, vzdělání v reáliích doby, kterou žil, a opásání encyklopedickými znalostmi i rozsáhlým přehledem o okrajové tvorbě velkého poety, ujmou se úkolu recenzovat Všetičkův životopis. Při rozboru jeho faktických momentů se pak umlátí o své vlastní poznámky jako vosy o stěny sklenice, do které je chyce na – otluče si tykadla a žihadlo nedá. Ať si autor zapomene na kruciólní verše Dykovy poezie, ať si plete realie podle libosti, ať si jako Všetička téměř úplně zapomene na první republiku a Dykovu roli v její politice i literatuře, ať si... recenzenti nic nenadělají. Všetička a jeho Dyk vždy mrštně uhnou stranou, pousmějí se a vlídně k rozmlácenému literárnímu novináři praví: „Vždyť je to román, nic tak nebylo, vše tak mohlo být...“ A ve zmatku zůstává nejen recenzent, ale i jen trošku poučený čtenář. Tu máš čerte kropáč.

František Všetička prostě těží z výhody beletristického pojetí životopisu. Kdyby za svou metodu zvolil non-fiction, našel by se nejeden jurodivý vousáč či vlasatý literární aktivista a vydali by se textem. Vzpomněli by si pak třeba, že životopiscův výklad toho či hento díla neodpovídá výkladu, který jediný recenzent uznává. Vytkli by, že životopisec odbyl manifest, který recenzent má za myšlenkový klíč k dílu i životu básníka, a který jím třeba i opravdu je. Jaká slast, jaké touche.

U životopisu takového typu, jaký pro svého Dyka zvolil Všetička, s tímto přístupem nic nezmůžete – vše je možné. Jistě by se dalo namítnout, že v roce 1917 si nebyli Češi tak jistí tím, že Rakousko – Uhersko prohraje, jak Všetička naznačuje. Mnohé nasvědčovalo tomu (zvláště po odstoupení Ruska z války), že Německo a podunajské mocnářství to naopak vyhrají. Také by se dalo Všetičkovi vytýkat, že upadá do přílišného vlasteneckého kýčařství, když nechává Dyka rozjařeného politickou debatou s Macharem o naší příští samostatnosti postát u Karlova mostu a „přidršet se zábradlí nad Vltavou. Pohlédl přitom směrem k Hradu. Objala jej lítost a tíseň zároveň.“ Všetička by si jistě takovou schematičnost mohl odpustit. Jenže zase – je to fiction a ta má volná pravidla fantazie a autorské licence, třeba schematické. Recenzentovi tedy nezbude než zapomenout na dnes v kritice rozšířenou „ludvíkovskou“ metodu: měřítkem jsem já. A bude se muset začít ptát, co vlastně autor chtěl říci a zda se mu to povedlo a zda nebylo lépe ptát se na něco jiného a jinak.

Martin Groman

František Všetička: Daleký dům. Životní příběh Viktora Dyka. Tilia, Šenov u Ostravy 2001, stran 214, náklad a cena neuvedeny.

**Dají se noviny obrátit
vzhůru nohama?**

Čtěte

**LITERÁRNÍ
NOVINY**

*...nevšední pohled
na společnost a kulturu...*

**Krátké články na lesklém
papíře vás u nás nepohorší!**

LITERÁRNÍ NOVINY, tel. 02/24 87 24 80; e-mail: liternov@comp.cz

Pošleme zdarma číslo na ukázkou!

Dostihy

Říjen je měsíc bezesporu významný. Oslavujeme objevení Ameriky, vznik samostatného československého státu, pan prezident má narozeniny, já mám narozeniny, ale i spousta dalších lidí má narozeniny, někdo má svátek, někdo má výročí svatby, někdo pomaturitní sraz, zkrátka každý má něco, a dokonce se najdou i tací, kteří z toho všeho mají Vánoce. A navíc, v říjnu se přece běží Velká pardubická...

Velká pardubická je svátek všech milovníků koní. Když si vzpomenu na jednu přednášku, kde nám pan profesor vykládal o tom, jak se ve staré dobré Anglii pojmenovávají koně (mimo jiné) podle přísloví, nadchne mě ta myšlenka natolik, že se ji pokusím přenést do našich malých českých poměrů:

Takže pozor - praporek je nahoře a koně vyrážejí na trať. Do první zatáčky

vbíhá jako první *Rychle nabyl, rychle pozbyl*, hned za ním pak *Hrách na stěnu hází*. Ale co se to děje? Už na první proutěné překážce končí hnědá klisna *S poctivostí nejdál dojdeš*. *Rychle nabyl, rychle pozbyl* rychle pozbyl své vedoucí místo a do čela se nepřilíš citlivým manévrem dostává *Účel světí prostředky* stíhaný ušlechtilým hnědým plnokrevníkem *Lež má krátké nohy*. Druhá překážka přinesla velké překvapení, vypadl na ní favorit dnešního odpoledne, tříletý hřebec *Sliby - chyby*. Třetí překážku si špatně vyměřil anglický plnokrevník *Dvakrát měř, jednou řež* a s ním opouští závod i vraník *Vrána k vráně sedá*. Velký Taxis překonali všichni s výjimkou nestora závodu, šestiletého hřebce *Moudřejší ustoupí*, který se stejně jako v předchozích čtyřech ročnicích před překážkou prudce zastavil, takže Taxis zdolává pouze

Honzy Hanzla

Sex!

Vraždy!

Plyšáci!

Podobrazník...

a přísloví

jeho žokej Josef Tvrdík. A co se to děje teď? Tak to je velké překvapení, chloubá slatiňanské stáje *Pýcha předchází pád upadla* na Irské lavici a v závodě nepokračuje. Koně mizí za lesíkem, což mi umožňuje, abych pro vás, kteří jste přišli k obrazovce až teď, zopakoval, že sledujete dostih vpravdě příslovečný – Velkou pardubickou Stýpl-Čejs. A koně se opět objevují, zdá se, že nikdo mezitím neodpadl, zpoza lesíka vybíhá i *Jak se do lesa volá, tak se z lesa ozývá*, což je outsider, jemuž odborníci předpovídali, že k lesíku ani nedoběhne. Ale teď pozor! Ojojoojojooj, tak to je nepříjemné, pole závodníků nám výrazně zmenšilo, neboť další z favoritů, *Tichá voda břehy mele*, skončil po nenápadném působení v závodním poli na Vodním příkopu, *Kdo jinému jámu kopá, sám do ní padá* spadl do Velké jámy a jeden z velmi na-

dějných hřebců, černý *Hlavou zeď neproraziš* bohužel (pro něj) nezdolal Kamenou zídku.

Do závěrečné rovinky jako první vbíhají čtyři koně, ne, promiňte, pět koní, na poslední chvíli se snaží finišovat i *Pozdě bycha honiti*. Žokej Jiří Chelčický na třetím místě povzbuzuje svého hnědáka *Kdo chce psa bít, hůl si vždycky najde* bičikem, ale není mu to nic platné, rozhodující soubor se odehrává mezi třemi vraníky – pro vavřínový věnec si pravděpodobně jede Karel Tráva a *Komu se nelení, tomu se zelení*, který vede asi o půl délky... Ale pozor, *Čert nikdy nespí* s Miroslavem Andělem v sedle začíná zrychlovat, ovšem vzpamatovává se i *Konec dobrý, všechno dobré*, na kterého jsem si vsadil, zrychluje, ano, neuvěřitelně zrychluje a probíhá cílem jako první. Výborně. Žokej Miroslav Začátečník jásá, seskakuje ze sed-

la, ale co se to děje, do cíle dobíhá i nešťastný grošák *Nechval dne před večerem...* nestíhá zastavit... ani se Začátečníkovi vyhnout... takže vítězného žokeje sráží na zem, přebíhá přes něj... Tak to je pro veterána Začátečníka opravdu smutný konec.

Celé závodiště s tou tragédií ztichlo, jenom kousek opodál smutně zaržal Začátečníkův bývalý kůň, vínový hnědáček *Červený šátečku, kolem se toč*, který se připravuje na další dostih – na Dostih lidových písní. V tom je favoritem s kurzem tři tamboři ku čtyřem párům bílejších koní *Andulka Šafářova*, neboť *Já do lesa nepojedu, Dú Valaši, dú, Běží liška k Táboru* a *Kočka leze dírou* prostě *Ach synku, synku, Žádnej neví, co jsou Domažlice*, a já bych se vám, milí čtenáři, vůbec nedivil, kdybyste mě po dnešku rozesli na kopytech, protože už zase píšu koniny.

V příštím čísle (vychází 31. října 2001)

si přečtete:

Fenomén Déja vu

Zamyšlení nad sborníkem
o Charlottě Masarykové

Recenze na Čokoládu

Na shledanou příště!